

Мектептегі мерекелер: тәрбие жұмыстарының сценарийлері

16

ЖЕЛТОҚСАН

ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІ

Нұрғаным Байсейітова — ерлік пен рухтың символы

Ұлт тарихының ең қасіретті де, ең мақтанышқа толы парақтарының бірі — Ұлы Отан соғысы жылдары. Осы кезеңде ер-азаматтармен қатар, нәзік жандылар да елі мен жерін қорғауда теңдей қайрат көрсетті. Солардың бірі — Нұрғаным Байсейітова еді. Ол — тіл мен өнер, жан тебіренісімен қатар әскери стратегтегі де дарын иесі. Батыл радиобайланысшы, жанқияр партизан-резидент, террор құрған қыздардың бірі.

Нұрғаным Байсейітова — Орал өңірінің тумасы, соғыс жылдарында ерлікпен көзге түскен батыр әйел. Ол өз еркімен майданға аттанып, әскери тілші, байланысшы және жауынгер ретінде жанқиярлықпен қызмет етті. Майдан даласында ол тек хабар жеткізуші ғана емес, нағыз ер жүректі жауынгерге айналды. 1942 жылы мамыр айында өз еркімен майданға аттанған. Алдымен Орал қаласындағы радистер мектебінде, кейін Мәскеудегі 3-Мәскеу арнайы байланыс мектебінде оқып, морзе әліпбиін меңгеріп, радист мамандығын игереді. Осыдан соң Белоруссияның Орша қаласындағы партизан отрядында қызметке кіріседі. Ол Кеңес Одағының Батыры генерал С. Жунин басқарған 8-партизан бригадасының құрамында жау тылындағы радиобайланысты қамтамасыз етті. Ол парашютпен жау тылына түсіп, үш күн бойы байланыс орнатуға ұмтылған. Осы кезеңде ол партизан күштері арасындағы стратегиялық байланысты ретке келтіріп, жаудың 11 000-нан астам эшелонының жойылуына себепкер болған. Оның «Концерт операциясы» деп аталатын Белоруссия стратегиялық іс-қимылында рөлстерді қиратудағы аса маңызды рөл атқарғаны белгіленеді. Лақап аты — «Нина», ал штабы оны «Скрипкашы қазақ қызы» деп атаған.

Белоруссия мен Украинадағы жау әскери нысандары туралы үздіксіз ақпарат жеткізу арқылы Кеңес армиясының жеңістеріне ықпал етті. Ол радиобайланыс арқылы хабарламаларды кодтап жіберіп, қарсы шабуылдардың уақтылы басталуына септігін тигізді. Бұл деректер оның 1943 жылғы «Қызыл Жұлдыз» орденімен марапатталуы туралы архивтік құжаттарда расталады. Кеңестік наградалары қатарына «Қызыл Жұлдыз» және Бірінші — Екінші дәрежелі «Отан үшін» ордендері, сондай-ақ бірнеше медальдары кіреді. 1991 жылы Белоруссия Жоғарғы Кеңесінің шешімімен «Белоруссия партизаны» белгісімен, 2015 жылы Беларусь президентінен

Нурғаным Байсейітова,
радистка партизанской
бригады №8

«Ұлы Жеңіске 70 жыл» медалімен марапатталған.

Соғыс аяқталғаннан кейін Алматы театр-көркемөнер училищесін бітіріп, ұстаздық жолды таңдаған. Жетім балалар мен соғыс ардагерлеріне көмек көрсетуде белсенділік танытып, жиындарға қатысып, ән айтып, тәжірибесін жастармен бөлісті. «Маншүк Маметова» музейіндегі «Фронтвичка» клубында белсенді қатысушы болған. Некеде сегіз бала тәрбиеледі, көп жылдар бойы ұрпақтарын өсірді. Өмірінің соңына дейін бейбіт еңбекте, тәрбиелік жұмыстарда елге қызмет етті.

1998 жылы 9 қыркүйекте өмірден өтіп, аманаты Орал қаласында қалды.

Нұрғаным Байсейітованың майдан шебіндегі және тылдағы еңбегі — әскери тәртіпке, техникалық біліктілікке және отансүйгіштікке негізделген. Оның партизандық күрестегі рөлі бүгінгі әскери тарихтың назардан тыс қалған беттерін толтырады. Радиобайланыс саласындағы жоғары шеберлігі, жау тылындағы ерлігі тек әскери жетістік емес, сонымен қатар әйел адамның қайсарлығының дәлелі.

Бүгінде Нұрғаным Байсейітова сынды батыр әйелдердің есімі тарих беттерінде алтын әріппен жазулы. Біз оларды құрметпен еске алып, ерліктерін ұмытпауымыз керек. Өйткені Отан үшін от кешкендердің рухы — мәңгілік.

Айнагүл ҚҰБАШЕВА,
Орал қалалық кітапханалар
жүйесінің библиографы.
Батыс Қазақстан облысы.

Мектептегі мерекелер

тәрбие жұмыстарының сценарийлері

Журнал 2006 жылдың қаңтар айынан бастап екі айда бір рет қазақ тілінде шыға бастады.
2011 жылдан бастап ай сайын шығады

Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журнал)

МАЗМҰНЫ

Г. Аскарова, С. Апендова, Г. Алибаева. Абайдың сөзі – әлемнің үні.....	3
М. Бердіғұлова. Тіл – ұлттың айнасы.....	5
Б. Қуанышова. Ұстаздық – ұлы қызмет.....	9
Г. Адамова. Болашақ бүгіннен басталады.....	10
Н. Шатимова. Шәмші Қалдаяқовқа арналған «Әнмен өрілген ғұмыр» танымдық кештің сценарийі	15
Р. Киршибаева. Күз ханзадасы мен ханшайымы – 2025 ..	19
М. Нарина. Дауылда туып, толқынмен тоғысқан.....	22
Д. Сарқұлова. Өз құқығыңды біл.....	28
А. Сақаева. Достық – киелі ұғым	31
А. Құбашева. Қазақтың партизан қызы	32
Ж. Нурымгереева. Даналық сөздердің иесі.....	36
Н. Жолаң. Ұлттық теңге – ұлт мақтанышы.....	38
А. Есенгулова. Ерекше балалар – ерекше назарда.....	39
Б. Калиева. Сан ғасырдың құпиясын сақтаған.....	42
Оқушылар шығармашылығы.....	43

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Бас редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат РАЙМҚҰЛОВА

«Мектептегі мерекелер:
тәрбие жұмыстарының
сценарийлері» журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс
және ақпарат министрлігінде
қайта тіркеліп, № 10966-Ж
куәлігі берілді.

Басылым индексі: 75489

Басуға қол қойылды
30.11.2025 ж.
Офсеттік басылым.

Тапсырысы: 326.

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел.: 8 777 303 37 67.

Эл.пошта: pedagog-ltd@mail.ru
Сайт: www.pedagog-ltd

Журнал <<Print House GERONA>>
баспаханасында басылды.
Алматы қаласы, Сәтбаев көшесі
30А/3, 124-кеңсе.
Тел.: (727) 250 47 40.

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

Кіршібаева Райхан –
эл-Фараби атындағы
№145 мектеп-гимназия
директорының тәрбие
жұмысы жөніндегі
орынбасары.
Алматы қаласы.

**Қоңырбаева Сараш
Сахиқызы –** эл-Фараби
атындағы Қазақ Ұлттық
университетінің
қауымдастырылған
профессоры, педагогика
ғылымдарының кандидаты.
Алматы қаласы.

**Атабекова Бақытгүл
Ботабекқызы – PhD,**
Абай атындағы Қазақ
Ұлттық педагогикалық
университетінің аға
оқытушысы. Алматы қаласы.

**НАЗАР
АУДАРЫҢЫЗ!**

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде CD дискіге жазып жіберіңіз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Факс арқылы, бағалы хат арқылы да редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Абайдың сөзі – әлемнің үні

Мақсаты: Абай шығармалары арқылы оқушыларды ұлттық рухта тәрбиелеу, көптілді мәдениетке баулу, Абайдың қара сөздері мен өлеңдерін әлем тілдерінде жеткізу арқылы өзге халықтарға қазақ мәдениетінің байлығын көрсету.

1-жүргізуші: Құрметті қонақтар, қадірлі ұстаздар мен оқушылар!

Бүгін біз ұлттың ұлы ұстазы, ақын, философ — Абай Құнанбайұлының 180 жылдығына арналған кешімізді бастаймыз!

2-жүргізуші: Добро пожаловать, дорогие друзья! Сегодня мы празднуем 180-летие со дня рождения великого мыслителя и поэта — Абая Кунанбайұлы.

1-жүргізуші: «Адамның адамшылығы — ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы ұстаздан болады», - деп Абай сөз қалдырған.

2-жүргізуші: «Держи разум, волю и сердце в равновесии — тогда ты станешь совершенным, непохожим на других», - говорил великий мыслитель, оставив нам вечные слова мудрости.

2. AI-пролог (Абай бейнесі)

(Экранда Абайдың суреті мен домбыра үні. Фоннан дауыс естіледі:)

«Адамзаттың бәрін сүй, бауырым деп,

Және хақ жолы осы деп — әділетті».

1-жүргізуші: Міне, ұлы ойшыл Абайдың сөзімен басталған рухани кешімізге қош келдіңіздер!

2-жүргізуші: Добро пожаловать на праздничный вечер, посвящённый 180-летию со дня рождения великого мыслителя — Абая Кунанбайұлы!

1-жүргізуші: Абай — қазақ халқының рухани айнасы. Ол «Адам бол!» деген бір-ақ ауыз сөзге бүкіл өмір философиясын сыйдырды.

2-жүргізуші: Как говорил Абай: «Человек становится человеком, когда стремится к знанию»;

3. Абай атамыз туралы викторина;

4. Домбырашылар ансамблі.

(Оқушылар ансамблі «Адай» күйімен ашады)

1-жүргізуші: Домбыра — қазақ рухының үні, Абай жырының серігі.

2-жүргізуші: Пусть звучание домбыры напомнит нам о глубине казахской души.

5. Қара сөздер» на 6-ти языках

(Әр тіл өкілдері сахнаға біртіндеп шығады. Әр оқушы өз таңдаған бір қара сөзінен үзінді айтады — өз тілінде)

1-жүргізуші: Абайдың қара сөздері — халықты ойлануға, адамдықты сақтауға шақырған мәңгілік мұра.

2-жүргізуші: Его слова назидания — это зеркало души народа и мудрость, понятная каждому.

6. Әр ұлттың тіліндегі Абай өлеңдері.

1-жүргізуші: Абайдың жүректен шыққан нәзік туындысы — «Көзімнің қарасы» әлемнің түрлі тілдерінде жаңғырады.

2-жүргізуші: Пусть это стихотворе-

ние прозвучит как символ единства культур и языков.

6.1. Орыс тілі:

Малика: — Абай говорил, что знание и слово объединяют народы — сегодня его мысль звучит по-русски.

6.2. Ағылшын тілі:

1-жүргізуші: Абайдың «Ғылым таппай мақтанба» деген өсиеті бүкіл әлем жастарына үндеу — бүгін ол ой ағылшынша жалғасады.

6.3. Француз тілі:

2-жүргізуші: Абай любил красоту слова, а французский язык — язык гармонии и чувств, как и его поэзия.

6.4. Ерекше қабілетті оқушы

1-жүргізуші: Абай адам баласын бөлмеген. Ол: «Адамның адамшылығы — жақсы ұстаздан» деп, әр жанның жүрегінде мейірім бар екенін айтқан.

2-жүргізуші: Великий Абай говорил, что каждый человек — это целый мир. Он верил, что сила духа выше любых преград.

1-жүргізуші: Сондықтан бүгін біз ерекше жүректі, талантты оқушымызға құлақ саламыз. Оның өлеңі — Абайдың мейірім мен теңдік туралы ойының дәлелі.

2-жүргізуші: Пусть её голос прозвучит как напоминание: в каждом сердце живёт свет.

7. Қазақ биі

(Қыз ұлттық киімде, домбыра немесе қобыз фонында би билейді)

1-жүргізуші: «Души моей птица парит над землею, Когда мысль моя играет мечтою», — передает всю красоту искусства Абай.

2-жүргізуші: Қазақтың биі — рух пен нәзіктіктің көрінісі. Абай атамыз айтқандай: «Әсемпаз болма әрнеге, Өнерпаз болсаң, арқалан».

7.1. Неміс тілі:

1-жүргізуші: Абайдың тәртіп пен еңбек туралы ойлары неміс халқының дәлдігімен үндес.

7.2. Қытай тілі:

2-жүргізуші: Великий Абай ценил даналық и терпение, а в китайской культуре эти добродетели — основа жизни.

7.3. Қазақ тілі:

1-жүргізуші: Абайдың жүрегі — қазақ даласының үні. Оның сөзімен бастау — біздің парызымыз.

8. Хор «Көзімнің қарасы»

9. Қорытынды.

2-жүргізуші: «Өлді деуге бола ма, ой-ландаршы,

Өлмейтұғын артына сөз қалдырған», - деп Абай айтқан. Бүгінгі кеш — сол ұлы сөздің дәлелі.

1-жүргізуші: Пусть слова Абая жи-

вут в наших сердцах и ведут нас по пути добра и просвещения. «Пять добродетелей Абай нам оставил: Стремление, труд, глубокий ум, Умеренность и сердцу милось — Пусть будут светом сквозь туман и шум», - посоветовал наш великий Абай.

2-жүргізуші: Ұлылардың ізі өшпейді. Абайдың рухы — мәңгілік!

Екеуі бірге: Рақмет! Спасибо за внимание!

Г. АСКАРОВА,

С. АПЕНОВА,

Г. АЛИБАЕВА,

№117 орта мектеп мұғалімдері.

Астана қаласы.

Тіл – ұлттың айнасы

Жоспар:

1. «Тіл қаруы — сөз,

Сөз қаруы — ой»

2.1. Тілден қымбат қазына жоқ.

2.2. «Ана тілім — бәрін сөйлер шежірем.

Тілсіз нені білдіре алам, не білем?!

Тілім барда ғана мына ғаламның
Кілтін табар саналысы сезінем»

3. «Туған тілім — тірлігімнің айғағы,

Тілім барда айтылар сыр ойдағы.

Өссе тілім, мен де бірге өсемін,

Өшсе тілім, мен де бірге өшемін!»

Тіл — қоғам өмірін ұйымдастырушы басты күш болумен қатар, әлеуметтік және экономикалық

өрлеу мен дамудың, халық пен қоғам өміріндегі өзгерістер мен жаңалықтардың айнасы. Тіл — адамның барлық саналы өмірінің құралы: өнер-білімді, мәдениеттілікті, қоғамның белсенді азаматы болуды ол тіл арқылы үйренеді. Тіл, оның ішінде қазақ тілі де халықтың барлық іс-әрекеттің қарым-қатынасының құралы болғандықтан, оның мәдениеті жоғары сатыға көтеру әрқайсымыздың борышымыз.

Қазақ тілін оқып, дұрыс игеру — тіл мәдениетін меңгерудің жолы. Қазақ тілінің мәдениетін — сыпайы, ізетті, сауатты сөйлей білу мен жаза білу және сөзді дәл айта білу, оны орнымен, әсерлі етіп қолдана

алу шеберлігі. Тіл — халықтың болмысын ашып көрсететін, бар салт-дәстүрін ұрпақтан-ұрпаққа мұра етіп қалдыратын болмысын айқындайтын белгі. «Кісіге қарап сөз алма, сөзіне қарай кісіні ал» демекші, адам болар кісі сөзінен танылады. Тіл мәдениетін дұрыс негіздеу үшін тек сөздерді байланыстыра білу жеткіліксіз. Сөз мағынасын толық түсініп, жеке ұғым қалыптастыруда асыл сөздің қыры мен сырына терең үңілу қажет. Өз тілінде таза сөйлеу — парасаттылықтың белгісі. «Тіл — ұлттың аса ұлы игілігі, әрі оның өзіне тән ажырағысыз белгісі, ұлттық мәдениеттің гүлденуі мен адамдардың болашағы — тілдің дамуына, оның қоғамдық қызметінің кеңеюіне тығыз байланысты» деп Қазақстан Республикасының «Тілдер туралы Заңында» жазылған. Халық батыры Бауыржан Момышұлы: «Тілсізді айуан дейді. Тілі кедей елді мәдениетсіз, анайы, надан халық деп санайды. Тіл адам баласының негізгі қасиеті болғандықтан, тіл байлығы — елдің елдігін, жұртшылығын, ғылымы мен әдебиетін, өнеркәсібін, мәдениетін, қоғам құрылыстары мен салт-санасының, жауынгерлік дәстүр-мұрасының қай дәрежеде екенін көрсететін сөздік дәлелді мөлшері...» деген. Ал швед ғалымы, табиғат зерттеушісі Карл Линнейдің: «Егер сен сөздерді, тілді білмесең, заттарды зерттеуің де мүмкін емес», - деген пікірі бар. Менің ойымша, сөзді зерттеу, оның мағынасын,

мәнін аша отырып, түпкі төркінін тапжылтпай тану оңай емес.

Асан Қайғының:

Қазаққа сөз дарыған,

Бір сөз үшін семіріп,

Бір сөз үшін ауырған, - деуі тегін айтылған емес. Бір сөз арқылы адамды жылатуға да, күлдіруге де болады. Бәрімізді шағыстыратын да қуанышқа да бөлейтін де — тіл.

Тіл, ең алдымен, адамдар арасындағы қатынас құралы болғандықтан, ол белгілі бір адамдар арасында, қоғамда өмір сүреді де, сол ортада қоғамдық қызмет атқарады. Тілді бір адам ғана жасамайды және әркім өз білгенінше сөйлей бермейді. Тіл өзіне қызмет ететін адамдардың бәріне ортақ, түсінікті болуы керек. Адамдардың бір-бірімен сөйлесуі, бір нәрсе жайында пікір алысуы, адамдардың қоршаған орта жайында өз ойларын бөлісуі, бұның бәрі тек тіл арқылы жеткізіледі. Тіл арқылы адам бір нәрсе туралы көзқарасын, күйініші мен сүйінішін, жақсы көруін, жек көру сезімдерін баяндайды. «Туған тілім» атты өлеңінде Дихан Әбілев:

Туған тілім — бабам тілі — өз тілім!

Туған тілім — анам тілі — өз тілім!

Туған тілім — далам тілі — өз тілім!

Туған тілім — адам тілі — өз тілім!

- деп, туған тіліне деген сүйіспеншілігін жырлайды. Тіл жайында сөз қозғамаған ақын жоқ шығар. Абай Құнанбайұлы: «Тіл жүректің айтқанына көнсе, жалған шықпайды», - деген екен. Ал Махмұт Қашқари:

«Тәрбие басы — тіл», - деп сөз қозғаған. Қазақ халқында тіл туралы мақалдар көп кездеседі. Мысалы: «Тіл — қылыштан өткір», «Тіл — көңілдің тілмашы», «Тіл — буынсыз, ой — түпсіз», «Бал тамған тілден у да тамар».

Тіл байлығы мен тіл тазалығы — ұлт қасиетінің, салт-санасының негізгі өзегі, нағыз белгісі емес пе? Тілінен айырылған халық өзіне тән қасиетін жоғалтып, халық болудан қалады. Тіл ана тілі атануы үшін, ол күнделікті өмірде ұдайы қолданыста болуы тиіс. «Өнер алды — қызыл тіл» деген ата-бабаларымыз сөз өнерін бар өнердің басы деп санаған жоқ па?!

Қазіргі кезде ғалымдар дүние жүзінде шамамен бес мың алты жүз елу бір тіл бар деседі. Сол бес мың алты жүз елу бір тілде қаншама елдер бір-бірімен қатынас жасайды. Әрбір ел, әрбір мемлекет, меніңше, өз тілін құрметтеп, сыйлап, аялы алақанына салып жүруі тиіс. Себебі, тілден асқан қымбат қазына жоқ!

Ана тілім —

Дана тілім, бақ тілім

Сенсіз бақыт дүниеден тапты кім?

Сенсің менің қасіретім, шаттығым,

Сенсің менің тазалығым, пәктігім!

Ана тілі — білімнің негізгі құралы. Сондықтан ана тілінің осындай қасиетін ерекше бағалап,

оны қадірлей білу керек! Ана тілі

арқылы басқа халықтардың тілін оқып-үйрену де жеңіл. Адам баласы ес білгеннен бастап, айналадағы жаңа ұғымдарды ана тілі арқылы қабылдап, олардың мәнін түсіне бастайды. Қоғамдық, әлеуметтік, мәдени, рухани байлықтарды адам ана сүтімен ұғынады, туған тілі арқылы игеріп, игілігіне жаратады. Өткеніне көз жіберіп, ой елегінен өткізіп, келешегіне жоспар жасайды. Өз ана тілін білмеген, қадірлемеген адам өзін дүниеге әкелген, мәпелеп өсірген анасын да, ел-жұртын да, Отанын да сүйе алмайды.

«Ана тілі» сөзіндегі «АНА» сөзінің өзі кез келген адамның жүрегіне жылылық ұялатыры сөзсіз. Сол ана туралы сөз қозғасақ, ол жайында көптеген аңыз-ертегілер бар. Олар осы күнге дейін айтылып келеді. Сондай-ақ, мақал-мәтелдер де аз емес: «Анасын танымаған — алласын танымас», «Баласы атқа мінсе, анасы тақымын қысар», «Әке жүрегі таудан үлкен, ана жүрегі теңізден терең», «Анасын сүйгеннің баласын сүй», «Ананың басқан жерінде бейіш бар», «Ана баулыған бала епті, әке баулыған бала есті», «Ағайын алтау — ана біреу». Сол жалғыз анамызды қастерлеп, ешбір көмегімізді аямау — біздің міндетіміз.

Төлеген Айбергенов атамыз айтқандай:

«Арманыңды ақтармын ба жүрегімде тербесем,

Айға сіңлі, қарындассың қасиетті жерге сен.

Мен өзінді теңдесі жоқ құдірет

деп түсінем,

Сендік қуат мың есе артық жердің тарту күшінен», - деп ана құдіреті жайында тебірене жырлайды.

Балалық адамның ең бір сүйікті шағы ғана емес, балалық шақ беташар өмірінің баспалдағы да. Туған тілге деген сүйіспеншілік бала кезден басталмаса, кейін қиынға соғады. Айналадағы адамға, өзің өскен ортаның табиғаты мен халқының мәдениетіне деген көзқараста туған тілінді білуден басталады. «Ана сүтін ақтамағанды ешкім мактамайды», - демекші, менің пікірім бойынша сен ана тілінді сыйламағаныңша, сені де ешкім сыйламайды.

Ана тілі!

Бұл туралы қаншама айтылып келеді. Ал ана тілінің құдіретін қанша айтсақ та, шегіне жете алмаспыз. Бала кезінде балдай сорып, ана сүтімен бойға сіңген қасиеттер туған тілдің арқасында ғана даритынын ұмытпағанымыз абзал... Тіл — адамның адамдық белгісінің зоры, жұмсайтын қаруының бірі. Осы дүниедегі адамдар тілінен айырылып, сөйлеуден қалса, қандай қиындық күйге түсер еді?! Біздің заманымыз — жазу заманы: жазумен сөйлесу — ауызбен сөйлесуден артық дәрежеге жеткен заман. Тіл тағдырын тек ақша мен билік шешпейді. Тіл — халықтың нәресте кезінен бүгінге дейінгі барша болмыстың шежіресі, халықтың мәдениеті мен ақыл-ойының ең асыл айғақтары, жинақталған қоймасы. «Тіл — сөй-

леу, оқу-үйрену, жазу-сызу арқылы өседі. Бұларға көңіл аудармау — ең үлкен қылмыс», - дейді академик Ғабит Мүсірепов. Адам мәдениетінің алғы шарты — дұрыс сөйлей білу. Түсіне білгенге сөйлей білу де өнер. Тілін білмеген — түбін білмейді. Біздің қазақ: «Аталы сөз — баталы сөз» дегенде, осы дұрыс сөйлей білуді айтқан-ау, сірә! Халық бар жерде, тіл де бар. Ендеше тіл проблемасы — халықтық проблема. Меніңше, менің тілім, яғни, Қазақ тілі — тіл өнерін жоғары бағалаған өте бай тіл. Мұны мына өлең жолдарынан байқауға болады:

Ең тәтті де — тіл,

Ең ащы да — тіл.

Ең қатты да — тіл,

Ең жұмсақ та — тіл.

Есіңізде болсын, жас дос!

Ұлттық тілімізде таза, мәдениетті, жүйелі сөйленген сөз тыңдаушысын ешқашан да жалықтырмайды!

Ақыл көркі — тіл,

Тілдің көркі — сөз,

Адам көркі — жүз,

Жүздің көркі — көз.

(Ж. Баласағұн)

**Маржан Жұмабайқызы
БЕРДІҒҰЛОВА**

**А.В. Луначарский атындағы орта
мектеп-гимназиясының мұғалімі.**

**Жаркент қаласы,
Жетісу облысы.**

Ұстаздық – ұлы қызмет

Мақсаты: ұстаздарды жаңашылдыққа, ізденімпаздыққа баулып, өз кәсібіне деген ынтасын арттыру;

Мұғалімдердің эмоциялық көңіл-күйлерін көтеру, топтасып жұмыс істеу жүйесін әрі қарай дамыту.

Көрнекілігі: топтастыру, сұрақ-жауап алу, жеке парақшалар.

Барысы:

- Сәлеметсіз бе, құрметті әріптестер! Тренингке қош келдіңіздер!

Тренингтің ережесі:

1. Бір-бірімізді тыңдаймыз;
2. Белсенділік көрсетеміз;
3. Маңызды нәрселерді ғана айтамыз;
4. Өз ойымызды ашық айта білуге үйренеміз.

Сәлемдесу жоралғысы. «Тілек ұшқыны»

Топта қалыпты жағдай қалыптастыру үшін жағымды климат тудыру. Қатысушы өз есімін атап, өзі ұнатқан тілек сөзін тандап алады.

Пікірлесуге арналған сұрақтар:

Ұстаздық мамандығы — әлемдегі ең қажет мамандықтардың бірі. Ұстаз — Жер деген әлемнің бетін көркейткен, шәкірттеріне шуақ төккен Күн-Ана. Ұстаз — ақылдың тозбайтұғын асылы.

1. «Ұстаз» сөзіне мағынасы жақын сөздерді ата?

2. Оқыту мен тәрбиелеуде жаңа технологиялар, жанаша әдістемелер қажет деп ойлайсыз ба? Неге?

3. Оқытудың жаңа технологиясы

деген не? Түрлерін атап бере аласыз ба? Олардың қайсысы тиімді?

4. Жаңашыл ұстаз жұмысындағы негізгі ұстанымдар қандай?

Түйіндеме. «Қазіргі мұғалім»

- Педагогикалық үрдісте жүйелі жұмыс жүргізе алатын;
- Педагогикалық өзгерістерге тез төселе алатын;
- Жаңаша ойлау жүйесін меңгере алатын;
- Оқушылармен ортақ тіл табыса алатын;
- Білімді іскер шебер болуы керек.

Жаттығу: «Жанбыр»

Қатысушылар 4 жұпқа бөлінеді.

Тапсырмасы:

- 1-топ: Алақандарын ысқылау;
- 2-топ: Тізелерін алақандарымен соғу;
- 3-топ: Саусақтарын тырсылдату;
- 4-топ: Аяқтарының басын соғу.

Ең алдымен әрбір топқа аталған нұсқаулар беріледі. Содан кейін белгі бойынша кезекпен жасауды өтінеді. Жетекші әрбір топқа қимыл жасауға нұсқауды нақты береді. Ал қалған топтар тып-тыныш күйінде тыңдайды. 1-топтың жасаған қимылы бір қалыпты шыққаннан кейін, нұсқау 2-топқа беріледі. Осылайша кезекпен 3-топ, 4-топқа жалғасады. Белгі бойынша керісінше 4-топ, 3-топ, 2-топ, 1-топ жасайды. Кейін бәрі бір уақытта өз нұсқауларын жасайды.

- Жаттығу сендерге ұнады ма?

- Қандай көңіл-күйде болдыңдар?
- Ненің дыбысы естілді?

Тапсырма: «Музыкалық сыйлық»

Жетекші қатысушыларға дөңгелек қағаздарды (диаметрі 10-12 см) таратады. Біз бүгін өзіміздің шын көңілімізді білдіре отырып сыйлық жасаймыз. Бұл сыйлық жай емес, музыкалық сыйлық. Сендер қазір әдемі музыканы, әнді тыңдаңыздар, оны тыңдап, бұл әуен не туралы, оны естігенде қандай сурет салғыларың келетінін ойлаңдар.

(Көңілді әуен 20-25 секунд тыңдалады. Кім нені елестетті, соны салады. Аяқталған суреттер тақтаға ілінеді)

Бекіту. Жаттығу: «Майшам»

Жетекші майшамды жағып, сол жақтағы көршісіне ұсынады, жылы лебіз, тренингтен алған әсерін айтып, келесі қатысушыға береді.

Майшам айналып жүргізушіге келгенде: Майшамды алғаным, бұл жарық, жылу деген жақсы сезімді білдіреді. Сондықтан құрметті әріптестер алдарыңыз ашық, жарқын болсын деген тілекпен тренингті аяқтаймын.

Бахыт ҚУАНЫШОВА,
№12 бастауыш мектептің
бастауыш сынып мұғалімі.
Жаңаөзен қаласы,
Маңғыстау облысы.

Болашақ бүгіннен басталады

Мақсаты: оқушылардың алған білімдерін пысықтау, таза, әдеби нормаға сай сөйлеуге дағдыландыру, білім, ғылым туралы ойларын, дамыта оқуын — ақыл-ой әрекетін меңгеруге, репродуктивтік ойлаулары мен продуктивті ойлауларын, шеберліктерін, өз-өзіне деген сенімін қалыптастыру, дамыту, мақсат қоя білуге, алдына қойған мақсатына жетуге, өз пікірін қалыптастыруға, шығармашылықпен өз бетінше ойлана отырып әрекеттенуге тәрбиелеу. Өзін-өзі басқаруға баулу.

Көрнекілігі: Абай өлеңдері жазылған плакат, үлестірмелі парақтар, «Болашақтың қаласы» көрсетілген плакат.

Барысы:

I. Ұйымдастыру;

II. Мақсатымен таныстыру.

Жүргізуші: Қош келдіңіздер құрметті ұстаздар, оқушылар! «Болашақ бүгіннен басталады» атты жарысымызды бастаймыз. Құрметті көрермендер! Бүгінгі жарысымызға екі топ қатысқалы отыр.

Бірі — «Талап» тобы. Екіншісі — «Дарын» тобы.

III. Әділ қазылар алқасын сайлап алайық: сіздер әр бөлімнен соң қорытындысын балдық жүйемен белгілеп отырсаңыздар.

Ортаға 2 топты шақырамыз.

Сөйлеп қал шамаң келсе тіл мен жағым,

Ит дүние бұлдырлаған өтер сағым.
Сайратып бір қалыпты қоймас
сені,

Саңқылдап шамаң келсе сөйлер
шағың — атты білім сайысын бастай-
мыз.

Жүргізуші: Білім сайысымыз 5 бө-
лімнен тұрады.

Ойын-күлкі, әзіл-оспақ отауы-
мыздың 1-бөлімін Әл-Фарабидің
мына сөзімен бастайын:

Егер жаның ауырса көңілдің күрт
түсуі табиғи құбылыс. Сондықтан
алдымен сазды әуеннің әсерімен кө-
ңілді сергітеді. Осының арқасында
дене біртіндеп сауыға бастайды, -де-
ген екен.

**«Қайдасыңдар, достарым?» әні
орындалады.**

Төс белгілерімен таныстыру.

1. «Талап» тобының ұраны:

Талап, еңбек, терең ой, қанағат,
рақым ойлап қой.

Әні:

Жүректе талап, қайрат болмаса,
Ұйықтаған ойды кім түртпек.

Ақылға сәуле қонбаса,

Хайуанша жүріп күнелтпек, - мына
өнге салып айтады.

Қанаттанып келеміз,
Әділ болып өсеміз.

2. «Дарын» тобының ұраны.

Ақыл да бар, парасат,

Білім де бар, қарасақ.

Бірақ-бірақ бәріміз,

Дарынменен санассак.

Әні:

Аға сыйлар ұланбыз,

Қуанамыз бұған біз.

Кейінгіге қамқормыз,

Білімге шын құмармыз,
Білім нәрін шыңдаймыз.

Үйренуден танбаймыз.

Оймен шолып барлығын,
Тереңдерге бойлаймыз.

Еліміздің тағдырын,

Осы бастан ойлаймыз.

Ер жетеміз жол көріп,

Біз осындай ұланбыз.

Мұғалім: Иә, балалар, жарқын бо-
лашақтың иелері сендерсіңдер, яғни
«Болашақ бүгіннен басталады» дей-
міз, өмірдің «тұтқасын» ұстайтын
азаматтарымыз. Жаңа ғасыр азаматы
рухы биік, саналы, тәртіпті, жауап-
кершілігі мықты, ақылды, білімді,
талап қойғыш болуы керек.

Жүректе қайрат болмаса,

Ұйықтаған ойды кім түртпек.

Ақылға сәуле қонбаса,

Хайуанша жүріп күнелтпек, - деп
Абай атамыз жырлап кеткен екен.
Осы өлеңмен үндесіп келетін Абай-
дың нешінші қара сөзін білесіңдер?

Оқушылар: Он жетінші қара сөзін.

Мұғалім: - Тақтадағы сурет осы
негізде құрылған. Кім осы суретті тү-
сіндіріп бере алады.

«Болашақтың қаласы».

Оқушы: - Абай атамыз «Ақыл, қай-
рат, жүрек үшеуің басыңды қос, бі-
рақ жүрекке билет», - деген болатын.
Ақыл арқылы қайратқа да, жүрек-
ке де жылу тарайды. Өзбеттілік, те-
рендік, кеңдік, еркіндік, айқындық,
шапшаңдық ақылдан тараған шуақ
секілді.

Мұғалім: - Олай болса, балалар,
сол «Болашақтың қаласына» жету
үшін ақыл сынына түсесіңдер.

Ары қарай ақылдың түрлері бойынша жалғасады.

1 кезең. «Ақылды ізеттілігін сынау».

Екі жүргізуші. екі топқа «Бәйге» сұрақтары беріледі.

«Талап» тобына — бәйге сұрақтар беремін.

1) а) «Жігіттер, ойын арзан, күлкі қымбат». Авторы кім?

ә) оқшау сөз қайсысы? (Абжай, Жігіттер) жауабы.

2) а) Үтір, сызықша, нүкте — (Тыныс белгілері)

ә) «Ана керек, о адамдар, ана керек адамға,

Анасыздар аң сияқты күн кешіп жүр ғаламда» — үзінді қай шығармадан алынған? Авторы кім? — (Т. Айбергенов «Ана». О, адамдар)

3) а) «Бөтен сөзбен былғанса, сөз арасы», — өлеңінің авторы кім? Өлеңді жалғастыр. — (Ол — ақынның білімсіз, бейшарасы,

Айтушы мен тыңдаушы көбі на-
дан,

Бұл жұрттың сөз танымас бір парасы) (Абай).

ә) Сөйлемде айтылған сөйлеушінің түрліше көзқарасын білдіретін оқшау сөз қайсысы? — қыстырма сөз.

4) а) Қаратпа сөзді айт. Біреудің назарын аудару.

ә) «Ата — асқар тау», — жалғасын тап.

«Ана — бауырындағы бұлақ».

5) а) — Апыр-ай, қалай барам, қалай барам?

Атармын аққу құсты қалай ғана? — авторы кім? Қай шығармадан алынған.

ә) Оқшау сөзді тап.

Жауабы: Апыр-ай — оқшау сөз. М. Мақатаевтың «Аққулар ұйықтағанда»

«Дарын» тобына бәйге сұрақтары беріледі.

1) Қаратпа, қыстырма, одағай сөздер — жауабы — оқшау сөздер.

«Әй, осы жалқаулық, селқостық талайларды құл етті» — қай шығармадан алынған, авторы кім? Оқшау сөзді тап. — (О. Қозыбаева «Тағдыр». Әй).

2) Ақылсыз адам айқайлай келеді, жан-жағын жайпай келеді, — жалғастыр, бұл не?

Ақылды адам жай келеді, жан-жағын байқай келеді. Мақал.

3) Дисфемизм деген не? — дөрекі сөйлеу.

Қой асығы демей-ақ, қолыңа толса, сақа тұт, — жалғасын тап, бұл не?

Жасы кіші демей-ақ, ақылы асса, аға тұт. Мақал.

4) Қызыл, жасыл, сары, көгілдір, көк — (сын есім, анықтауыш, кемпірқосақ түстері)

Жақсы сөз — аққан су, — жалғасын тап, кімнің сөзі?

қайда ақса, сонда гүл өсер. (Ж. Баласағұни «Құдатғу білік»).

5) Сүйемін туған тілді — анам тілін,

Бесікте жатқанымда-ақ, берген білім — жалғасын айт, авторы кім? — С. Торайғыров.

Шыр етіп жерге түскен минутымнан,

Құлағыма сіңірген таныс үнім.

Жұмыртқа — тұқым, сым — шал-

бар, — диалект сөз, жергілікті жердің ерекшелігіне байланысты.

Қазақ биі орындалады.

«Ақылдың еркіндігін сынау»
(2 минут)

(Жұмбақ, нақыл сөз, мақал-мәтел жасырылады)

«Талап» тобына

1. Жұмбақтар:

Үні қызық, екі желі, тоғыз нөқта,
Теңселіп тербеледі, адам соқса.

Шешен тіл сөзге жүйрік болғанымен,

Не пайда, үндемейді адам жоқта.

Жауабы: Домбыра.

2. Отырғанда аттан биік,

Тұрғанда аласа.

Ойлап көріңіз,

Бұл не деген тамаша.

Жауабы: Ер тоқым.

3. Басқан жері бармақтай,

Аттаған жері, атандай

Жауабы: Таяқ.

Мақал-мәтелдер:

Болар бала — он бесінде бас болар,

Болмас адам — қырық бесінде жас болар.

Атадан жақсы ұл туса,

Есіктегі басын төрге сүйрер.

Атадан жаман ұл туса,

Төрдегі басын көрге сүйрер.

Оң қолың ұрыс бастаса,

Сол қолың арашашы болсын.

Нақылдар: (өсиет)

Қорқыттың сөздері: «Құлан құдыққа құласа, құрбақа құлағында ойнайды».

«Көңілі пасық ерде дәулет болмас». «Қар қаншама қалың жауғанымен — жазға бармас,

Гүлдемей өскен бәйшешек — күзге бармас».

«Дарын» тобына жұмбақтар:

1. Үш батыр қолдарына алды найза,

Су ішіп бір құдықтан етер пайда.

Бірінсіз-бірі жұмыс ете алмайды,

Тарайды еңбектері талай жайға.

(Қалам ұстаған үш саусақ).

2. Қара таудың басында,

Киік кетіп барады.

Қол-аяғы бауырына,

Тиіп кетіп барады. (Тұман)

3. Қылдырықтай бір нәрсе иретілген,

Мойынында ұзын арқан сүйретілген. (Ине, жіп)

Мақал-мәтелдер:

Болатын елдің баласы,

Бірін-бірі «Батыр!» дер,

Болмайтын елдің баласы,

Бірін-бірі «Қатын!» дер.

Өте қу болсан,

Мойыныңнан асыларсың.

Өте мамық болсан,

Аяққа басыларсың.

Болатын жігіт елшіл,

Болмайтын жігіт кемшіл.

Нақыл сөздер:

1. Сыйлап берген — су тәтті.

2. Анадан өнеге көрмеген — қыз жаман,

Атадан тағлым алмаған — ұл жаман.

3. Ақылсыз балаға ата дәулетінен кайран жоқ.

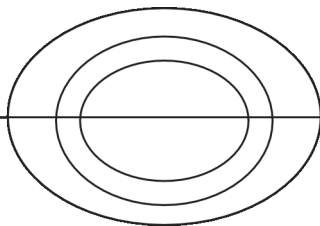
«Ерке сылқым» күйі орындалады.

«Ақылдың айқындылығы» «болашақтың қаласына» жету.

«Талап» және «Дарын» тобына бе-

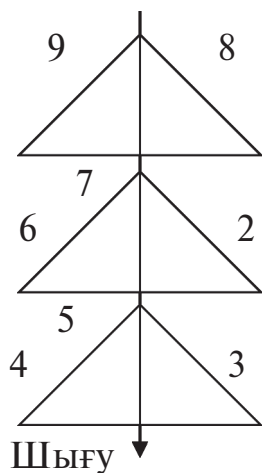
ріледі. екі топтың қайсысы жылдам орындайтынын бақылаймыз.

Болашаққа
шығып кету

Екі топқа бірдей беріліп, 1 минут уақыт ішінде қайсысы тез орындайтынын байқаймыз.

1 Басы

Сөйтіп, оқушылар, біз көздеген мақсатымыз, алған бағытымыз «Болашақтың қаласына» да келіп жеттік. Енді дем алайық. Болашаққа үмітпен қарауға болады.

Қазақты сен қалай таныстырар едің.

Екі топ қазақ халқының қонақ күту, тілді құрметтеу, халықтың ақындығы, сазгерлердің әндерін айтып қорытындылайды.

1) Табақпен ет, бауырсақ, сары май.

2) Ауылдың алты ауызы. Ән хор-мен.

3) Тілді құрметтеу. Ақындар «Қыз бен жігіт» айтысы.

Қыз:

Әрбір ақын өлеңі, тағлым-тәрбие береді,

Мейманды сыйлап, қонақ күт, өркенің өсіп өнеді,

Жақсы ақылын ұғып ал, сөз асылын қастерле,

Сен де сонда боларсың көркем сөздің шебері.

Жігіт:

Үйренем ата салтын қазағымның,

Әйтеке, Төле Қазыбек даналығын.

Абай мен Ыбырайды жаттап өстім,

Біреуі мен болармын саналының.

1) Қаз дауысты Қазыбек бидің «Біз – қазақ деген мал баққан елміз».

2) Ж. Молдағалиевтің «Мен қазақпын» өлеңі.

3) Қ. Мырзалиев «Қазақтарды шетелдік қонақтарға таныстыру» өлеңі.

Қорытынды: «Тілге құрмет – елге құрмет».

Гүлмира Қалитқызы АДАМОВА,

Алтынсарин орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.

Шелек ауылы,

Еңбекшіқазақ ауданы,

Алматы облысы.

Шәмші Қалдаяқовқа арналған «Әнмен өрілген тұрмыр» танымдық кештің сценарийі

Жүргізуші: Құрметті оқырмандар, қадірлі қонақтар!

Бүгін біз қазақ музыкасының ұлы тұлғасы, композитор Шәмші Қалдаяқовтың шығармашылығына арналған тақырыптық кешке жиналып отырмыз. Бұл кеш — тек ән мен музыка ғана емес, жүректен шыққан жылы естеліктер, рухани мұра және біздің мәдени байлығымыздың айнасы.

Шәмші — Қазақстанның халық әртісі, Қазақстанның Еңбек Ері, Шымкент, Тараз және Жетісай қалаларының Құрметті азаматы. Оның әндері нәзік сазымен, жүрекке жылы тиетін үнімен ерекшеленеді. Кітаптардағы тарих, ноталардағы саз бен сөздер — бәрі бір-бірімен үндесіп, Шәмшінің рухын сақтап келеді.

Бүгінгі кеш барысында біз Шәмшінің өмір жолымен танысып, оның әндерін тындап, кейбір сахналық көріністер арқылы шығармашылығына енеміз. Әр ән — бұл композитордың жүрегінің үні, әр нота — оның ойлары мен армандары.

Құрметті оқырмандар, кітапханамыздың жылы атмосферасында жүректеріңізді сезімге беріп, Шәмшінің өнер әлеміне бірге саяхат жасайық!

(Фондық музыка басталады, кітапхана залында жұмсақ жарық орнайды)

Көрініс: «Шәмші Қалдаяқов — балалық шағы»

Орындаушылар: Жас Шәмші, Әкесі, Анасы

Сахна: Туған ауыл көрінісі. Домбыра, орындық, жеңіл қазақ әуені.

(Сахнада жас Шәмші домбыраны қолға алып, әкесінің қолдауымен ойнайды. Анасы жылы күлімдеп қарап тұрады. Балалар сахнада ойнайды.)

Әке (Қалдаяқ): «Балам, музыка — жүректің тілі. Шынайы сезіммен ойнасаң, жүректерге жетеді».

Жас Шәмші: «Иә, әке! Мен де жүректерге жететін әндер жаза аламын!»

Анасы (жылы күлімдеп): «Сенің әндеріңді барлық ауыл тыңдайды, балам. Біз саған сенеміз».

Жас Шәмші: «Мен әр нотада өз жүрегімді қоямын!»

Жас Шәмші домбыраның шағын шумағын ойнайды, балалар оған қосылып айналып ойнайды, сахнада қуаныш атмосферасы орнайды.

Фондық музыка күшейеді, сахна жарығы жайлап төмендейді. Жас Шәмші домбырада ойнап тұрады, көрермендер қошемет көрсетеді.

Жүргізуші: Шәмші Қалдаяқов 1930 жылы 15 тамызда қазіргі Түркістан облысы Отырар ауданы Шәуілдір ауылында дүниеге келген. Әкесі — Қалдаяқтың шын аты Әнәпия болған, ал анасы төренің қызы — Сақыпжамал. Әкесі дүниеге ұл келсе, оған Жәмшид патшаның атын қоямын деген екен. Бір күндері түсінде ұлының айдын көлден аққу құс болып жүзіп жүргенін көріп, жақсыға жорыпты.

Шәмшінің әкесі Қалдаяқ ауыл ша-

руашылығына қажет құралсаймандарды жасайтын шебер, жаңқаға жан бітірер ұста болған, қобыз бен домбырада еркін ойнаған, қиссаларды жатқа айтқан.

Композитордың әкесі мен анасы ән өнерінен құралақан болмаған, олар да туған жерінде той-думанның көркі болған деседі.

«Ежелгі заманда Жәмшид деген патша болған деседі. Патшаның ерекше айнасы болған екен. Сол арқылы бүкіл әлемді көре алған.

Кейін келе қазақтар осы есімді өз ұлдарына берген. Шәмші Қалдаяқовтың шын есімі де Жәмшид болған. Фамилиясы да Қалдаяқов емес, басқа болған. Қазақта келіндер жолдасының бауырларын атымен атамаған. Ол кісінің аяғында қал болса керек. Содан Қалдаяқов» болып кеткен екен.

Бейнеролик көрсетілімі «Шәмші Қалдаяқов — қазақ әнінің майталманы»

Жүргізуші: Шәмші Қалдаяқов мектепті бітірген соң Сарыағаштағы мал дәрігерлік техникумында білім алды. Оқуын бітірген соң 20 жастағы Шәмші Ақтөбеде сегіз ай еңбек етті. 1951-1954 жылдары Қиыр Шығыста әскери борышын атқарды.

Ал Шәмшінің інісі Қадір Қалдаяқовтың айтуынша, әскерден келген соң Шәмші Мәскеудегі Чайковский атындағы училищеге оқуға түседі. 1954 жылы оны бітірместен, елге қайтып келеді. Анасы науқастанып жатып, баласын орыс болып кетеді деп қорқып, шақыртып алған.

Ауылға оралған соң үйірмелерге қатысып, клуб меңгерушісі болып қызметке араласа бастады. 1955 жылы

Ташкенттегі Хамза Ниязи атындағы музыкалық училищеге музыка теориясы факультетіне қабылданды. Ол жерде іссапармен Ташкентке барған әнші Жамал Омаровамен танысады. Сөйтіп Шәмшіні Алматыға шақырады. Ташкенттегі оқуын бітірмей, Шәмші Алматыға көшіп келеді.

Жүргізуші: Шәмші Қалдаяқов — композитор, Қазақстанның халық әртісі, Қазақстанның Еңбек Ері. Шымкент, Тараз, Жетісай қалаларының Құрметті азаматы. Аса көрнекті сазгер, ән жанрының әйгілі майталманы, Қазақстан мәдениетіне еңбегі сіңген қайраткер, осы замандағы қазақ эстрадасының негізін салушылардың бірі. Бала кезінен бойындағы бар талантын алқалы жиын, аламан бәйгелерде көрсете білді. 1950 жылдан бастап шығармашылықпен түбегейлі түрде шұғылданды. 1956-1962 жж. Құрманғазы атындағы мемлекеттік консерваториясында В.В. Великанов класында оқыды. Шәмші әндері ғажайып саздылығымен, сылдырап аққан бұлақ суындай тап-таза сыңғырымен, лирикалық наздылығымен ерекшеленеді. Халық арасында әсіресе, күллі отаншылдық, елшілдік нотасын тап басқан «Менің Қазақстаным» туындысы айрықша мәшһүр болды. 1986 жылы Желтоқсан көтерілісіне қатысушы ұл-қыздар Алматы алаңдары мен көшелерінде Шәмшінің осы әнін ұрандай шырқап шықты. 2006 жылдан «Менің Қазақстаным» туындысы Қазақстан Республикасының Мемлекеттік әнұраны болып бекітілді.

Жүргізуші: Шәмші Қалдаяқов шығармашылық жұмыспен 1955 жылдардан бастап айналысқан. 1956-1962

жылдарда сазгер Алматы консерваториясында оқыды. Шәмшінің тұнып тұрған шынайылығымен және сезімге терең бойлауымен ерекшеленетін алғашқы әндерінің өзі композитордың атын елге жайып, халықтың сүйікті перзентіне айналдырды. 40 жылдан астам шығармашылық қызметінде Ш. Қалдаяқов 300-ге жуық музыкалық туынды жазды. Шәмші өзінің қайталанбас талантымен қазақ халқының қазіргі әнін, өнерін биік белеске көтерді. Оның әндерін еңбектеген баладан бастап, еңкейген кәріге дейін шырқайды. Ал «Шәмші аға» деген сөз «Ән аға» деген сөзбен тұтасып, синоним болып кеткелі қашан... Қалдаяқов ұлттық музыка өнерінің ән жанрына аса айқын, соңғы леп ала келген сазгер ретінде көрінді. Оның әндері құлаққа жағымды, жүрекке жылы қабылданып, жұртшылықтың сүйіспеншілігіне бөленді. Композитор шығармаларының тақырыптық, мазмұндық ауқымы аса кең. Елге, жерге, Отанға, ата-анаға, жарға, дос-жаранға деген сүйіспеншілік — Шәмші шығармаларының басты тақырыбы.

Жамшид Шәмші атанып, оның сазгерлік атағы шартарапты шарлап кеткенде, оның ғазиз анасы қайта айықпастай кеселге ұшырайды. Өзінің о дүниелік екенін айқын сезген анасы Шәмшіні шақыртады. «Балам, - дейді, бұл өмірден жас кеттім демеймін, арманда кеттім деймін. Жазмыш маған келін көруді, немере сүюді бұйыртпады. Тағдыр солай шығар. Жалғыз тілеуім — сен аман бол. Бұл өмірде салған әнің айтылмай жатып үзілмесін. Ол әнің ұзаққа кетсін», - деген екен. Ананың ақтық лебізін естігенде ғана

Шәмші өзінің отызға келіп қалғанын, ән соңында үйлі-жайлы болуды да еске алмағанын бір-ақ білді. Ойлап қараса, анасы оған әлемнің жарығын сыйлапты, даланың әсем гүлін жинапты, самсаған құстардың қанатын беріпті, мол дүниенің жаннатын ұсыныпты. О, Ана, Ана! Бұл өмірде өзіңнің ең жақын, ең асыл адамынан мәңгілік айырылғалы тұрғанын сезген Шәмші өксіп жылап жібергенін сезбей қалады.

- Апа, қарыздармын саған, қарыздармын. Сенің басыңа мавзолей орнату менің қолымнан келе қоймас. Бірақ саған әннің ең әсемі, ең нәзігінен ешқашан ұмыт болмайтын ескерткіш қалдырамын, - деді Шәмші дауысы үзілді-кесілді шығып, көз алдындағы бар дүние тұманға сүңгіп. Сөйтіп «Ана туралы жыр» әні 1961 жылы дүниеге келді. Бұл ән — ана алдындағы ешқашан өтелмейтін борышын сезінген баланың егіле төгілген көз жасы еді. Есейген ержүрек ұланның бұл өмірдің теңізін адал кешуге берген анты еді. Бұл — аналар туралы гимн еді.

«Ана туралы жыр» әні орындалады

Жүргізуші: Жайық өзеніне серуенге шыққан Шәмші, теңіздің мінезі әпсәтте өзгергеніне қайран қалып тұр. Кәрі Каспийдің ақжал, көкжал толқындары көбік шашып, гүрілдей келіп ұлутасты, құмдақ жағаны гүрсілдей соққанда, теңіз төбеңіз төбеден шүйліккендей, төбеңізге тау төңгендей жүрегіңіз дір етеді.

Шәмшінің «Ақ ерке — Ақ Жайық» әні сол түні туған еді.

Жүргізуші: «Арыс жағасында» Шәмші бұл әнін әкесінің ұсталық қызметіне орай бір-екі рет қоныстанып, 1958 жылы тұрақты қонысына айналған,

қазіргі уақытта өз есімімен аталып кеткен ауылына арнапты.

«Ұлы сазгер Шәмші Қалдаяқовтың әлемі» кітап көрмесіне шолу

Көрме жобасы: «Ұлы сазгер Шәмші Қалдаяқовтың әлемі»

1. Кіріспе бөлім – «Шәмшінің әлеміне қадам»

Мақсаты: Көрерменді композитордың өмірі мен шығармашылығымен таныстыру.

Экспонаттар: Шәмші Қалдаяқовтың портреті, өмірбаянының қысқаша деректері, фотосуреттер.

2. Өмірбаян және балалық шақ – «Жас Шәмшінің алғашқы ноталары»

Мақсаты: Сазгердің түпкі тамырларын, отбасы мен ауыл ортасын көрсету.

Экспонаттар: Туған ауылдың фотосуреттері, картасы, музыкалық аспаптар макеті.

3. Білім жолы және алғашқы шығармашылық – «Музыка әлеміне алғашқы қадам»

Мақсаты: Шәмшінің музыкалық білімін және алғашқы әндерін көрсету. Экспонаттар:

- Сарыағаш мал дәрігерлік техникумы мен Ташкент училищесіндегі фотосуреттер;

- Мәскеу консерваториясындағы білім жолын сипаттайтын материалдар;

- Алғашқы ноталар, жазбалар, әндер мәтіндері;

- Кітаптар мен архив құжаттары.

4. Танымал әндер мен шығармашылық шыңы – «Шәмшінің саз әлемі»

Мақсаты: Композитордың басты шығармаларын, халыққа жеткен әндерін көрсету.

Экспонаттар:

- «Ана туралы жыр», «Ақ ерке – Ақ Жайық», «Арыс жағасында», «Менің Қазақстаным» сияқты әндердің ноталары, мәтіндері;

- Әндердің тарихы мен шығу тарихы туралы ақпараттар;

- концерт, мерекелік шаралардан фотолар.

Жүргізуші: Бүгін біз Шәмші Қалдаяқовтың өнер әлеміне саяхат жасадық. Оның әндері – тек музыка ғана емес, жүректен шыққан сезім, рухани байлық, елдің тарихы мен мәдениетінің айнасы. Біз Шәмшінің балалық шағынан бастап, оның шығармашылығының шыңына дейінгі өмір жолымен таныстық, оның әндерін тындап, кейбір көріністер арқылы жүрегімізбен сездік.

Шәмші аға айтқандай, музыка – жүректің тілі. Бүгінгі кеште біз сол тіл арқылы оның жанын, оның армандарын, оның махаббатын сездік.

Әрбір тындаған ән – бұл Шәмшінің мәңгілік ұлы мұрасына қосылған кішкентай ескерткіш. Сол үшін жүректерімізде Шәмші Қалдаяқовтың өнері мәңгі жасай берсін.

Енді кешімізді Шәмші Қалдаяқовтың өмірлік еңселі туындысы, патриоттық рухқа толы «Менің Қазақстаным» әнімен қорытындылаймыз. Баршаңызға бірге қосылып, жүректеріңізбен сезінуге шақырамын!

Назым Тұрарқызы ШАТИМОВА,
Орал қалалық кітапханалар жүйесінің
Кітапхана ісін дамыту және
әдістемелік жұмыстар бөлімінің
меңгерушісі.
Орал қаласы.

Күз ханзадасы мен ханшайымы — 2025

Мақсаты:

1. «Күз ханзадасы мен ханшайымы — 2025» сайысына қатысушылардың арасынан күз ханшайымын және күз ханшасын анықтау. Оқушылардың тапқырлығын, шеберлігін бақылау;

2. Күз айлары туралы білетіндерін ортаға сала отырып, оқушылардың сайысқа деген қызығушылығын, ын-тасын арттыру;

3. Ұйымшылдыққа, өз ойларын ортаға салып көрсете білуге, табиғатты сүюге тәрбиелеу.

Сабақтың түрі: сайыс сабақ.

Мерекелік безендіру: күзге байланысты қабырға газеттері мен шарлар ілу, жапырақтар, жеміс-жидектер, көкөністер, т.б.

1-жүргізуші: Армысыздар, мейірімді ата-аналар, қымбатты ұстаздар, оқушылар! Табиғат — күллі тіршілік атаулының қуатты қонысы, алтын ұя бесігі, құт берекесі. Осы табиғаттың төрт мезгілінің алатын орны ерекше.

2-жүргізуші:

Алтын күз біз бен сізге шуақ шашсын,

Көңілдің серіппелі күйін ашсын.

Бақ пенен шаттық бірге қатар қонып,

Береке бірлікпенен ортақтассын.

Көңіл қойып, құлақ салыңыздар!

Үнсіздік орнап тына қалыңыздар!

1-жүргізуші:

Бүгінгі біздің бағдарламамызда:

Келтіретін әрдайым сезім күйін,

Көресіздер қызықтың неше түрін.
Әншінің қалықтаған әнін естіп,
Көңіліңіз қалары хақ бір серпіліп.
Осылай бәрі-бәрі болып жатса,
Мақсатқа қалар едік біз де жетіп.

2-жүргізуші: Сайыс бес бөліммен тұрады:

1. Кел, танысайық;

2. Өз өнерін көрсету;

3. Қас қағым сәт. (Күз мезгіліне қатысты шығарма жазу);

4. Тез әрі дәмді. (Қатысушыларымыздың аспаздық шеберлігі сыналды);

5. Күзгі ханзада мен ханшайымы (күзгі сән үлгілерін көрсету).

1-жүргізуші: Күз маусымының екінші айы — қазан. Бұл ай — мереке басы. Өйткені дихандар сабантой жасайды.

2-жүргізуші: Күздің соңғы айы — қараша. Қараша десе дегендей, айнала теп-тегіс сүреңсіз. Жапырағынан айырылған ағаш қара суыққа қалтырап, жүдеу далаға оң бере алмай селтиеді.

1-жүргізуші: Ендеше келіп жеткен, Алтын күз мейрамы құтты болсын баршаға!

Күздің сәні келіп қапты ортаға.

Әділ қазы алқалармен таныстырып,

Кетейінші, осы отырған баршана, - дей отырып, құрметті көрермендер әділ қазы алқаларымен таныстырып өтейін.

2-жүргізуші: Кешімізді «Алтын күз» әнімен ашайық.

1-жүргізуші:

Біздерде ойын-сауық басталады,
Тамаша ән айтылып, би билейді.
Қошеметтеп қол соғып отырайық,
Ұмытармыз күні бойы шаршағанды.

Аққудай әдеміміз, сұлу жанбыз,
Жан сұлуы мен тән сұлуын тепе-тең ғып,

Еріксіз өзімізге қаратамыз, - деп
«Күз ханзадасы мен ханшайымы — 2025» атты байқауымызға қатысатын үміткерлерімізді қошеметпен ортаға шақырамыз. Бүгінгі балымыздың үміткер ханзадалары мен ханшайымдары (4 жұп шығады).

2-жүргізуші:

Қош келдіңіз, көрермен,
«Аяулы күз, Алтын күз» кешіне.
Отырыңыз қол соғып,
Шат күлкіге бөлене.
Көбейді құт-береке,
Астық толы қоймамыз.
Құтты болсын мереке,
«Алтын күзді» тойлаймыз.

1-жүргізуші: қатысушыларымыз 1-кезеңге дайындаламын дегенше кезекті әнге береміз. *«Армандастар» әні орындалады.*

2-жүргізуші:

Құрметті көпшілік көрерменім,
Жақсылыққа әрдайым артқан сенім.

Ақжол тілеп үкілі үміттерге,
Таныстыру шартына кезек бердім.

Ендеше бірінші шартымыз «Кел танысайық» үміткерлеріміздің өздерін таныстыруы.

1-жүргізуші: Олай болса, ардақты да, аяулы әділ қазыларға жүгінейік. «Кел танысайық» бөлімінің бағасын берсеңіздер екен.

2-жүргізуші: Қатысушыларымыз 2-кезеңге дайындаламын дегенше кезекті әнге береміз. *«Көңілді күн» әні орындалады.*

1-жүргізуші:

Асыл тастан, өнер жастан,
Шығады деп дарынды.
Халық айтса, қалт айтпас,
Әрқашанда нанымды,
Сол шындықты күнделікті,
Көріп жүрміз өмірден.
Өнерімен танысайық,
Тілекші боп көңілден.

Ортада сайыскерлеріміздің «Өз өнерлерін» тамашалайық.

2-жүргізуші: Енді әділ қазы алқаларынан осы кезеңнің бағаларын сұраймыз.

1-жүргізуші:

Күз келді, хан мен ханшайым,
Өткізді күзгі бал айын.
Ағызар сөйлеп сөз майын,
Ал ханымыз ақылды.
Барша жұртты шақырды,
Би де билеп ән айтты.
Қуаныштан шалқыды.

Ханзадаларымыз бен ханшайымымыздың өз өнерлерін көріп болсақ,

3-бөлім «Кім жылдам? Кім жүйрік?» сайысына кезек берейік. Қатысушыларға берілетін тапсырма әділ қазылар алдынан бір суретті алып құрап, шыққан сурет аясында шығарма құрау керек.

2-жүргізуші: Қатысушылар дайын болғанша күй тыңдаймыз. Орындай-

тын сыныбымыздың домбырашылар тобы.

1-жүргізуші:

Көрсетеді өнер әр салада сайысып,
Қимылдары жүргендей бір жай ұшып.

Мерекелік күзге арнап дәм жасамақ,

Ұлдармыз бен қыздарымыз бірлесіп.

«Күз сыйы» бөлімінде қатысушыларымыз күзгі сыйдан өз шығармашылықтары бойынша осы жерде туындыларымен дәм жасамақ, оны таныстырсын. Әділ қазылар алқасы да қарап бағалап жіберсе.

2-жүргізуші:

Бүгінгі кеш өтіп жатыр өз мәнімен,
Әр сұлу әсем болар өз сәнімен.
Күз сәні өнерімен ортаға шығып,
Сән көрсетер сайыскерлер сәнімен,
- деп қатысушыларымыз өз шығармашылықтарымен жасаған «Күзгі ханзада мен ханшайымды» (күзгі сән үлгілерін көрсету) сән үлгісінде ортаға шақырамыз. Олай болса, қол соғып қошеметтеп отырайық. Салмақты ұлдар мен сымбатты қыздарымыздың өз қолдарымен жасаған киім үлгілерін тамашалап болсақ, әділ қазыларға сөз берсек.

1-жүргізуші:

Білім — теңіз, мектепті кеме дейміз,

Білім мен тәрбие егіз неге дейміз.

Әдемі мен тәлімі үндесетін,

Жастарды болашаққа жетелейміз.

2-жүргізуші:

Жеңістер мен жеңілістен тұратын,
Өмір — күрес, жеткізе ме мұратын.

Жеңбедім деп, жеңілдім деп ренжімегің,

Қатысу да бір жеңіс, жан болсаң сен ұғатын.

1-жүргізуші:

Қош демейміз, әлі талай сайыстар бар,

Өнерлерің өрлей берсін, қайыспандар.

Ойлы орта кеңейсін күннен-күнге,
Өскен елдің жұртынан қалыспандар.

2-жүргізуші: Осымен «Күз ханзадасы мен ханшайымы — 2025» байқауының нағыз ханзадасы мен ханшасын жариялау үшін ортаға құрметті әділ қазылар алқасын шақырамыз. Құрметті көрермендер! Жеңімпаздарымызға биік шындарды бағындырып, қонар тұғырлары биіктей берсін дей отырып, кешімізді осымен аяқтаймыз! Жеңісті күндерде кездескенше!

**Рая Ахметказиновна
КИРШИБАЕВА,**

**«Б. Жаникешов атындағы жалпы орта
білім беретін мектебі» КММ-нің
қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәні
мұғалімі.**

**Бисен ауылы,
Бөкей ордасы ауданы,
Батыс Қазақстан облысы.**

Дауылда туып, толқынмен тоғысқан

(Жазушы, ақын Әбу Сәрсенбаевтың 120 жылдығына арналған тұлғалық-әдеби-әуезді кеш)

Мақсаты:

- Қазақ әдебиетінің көрнекті өкілі Әбу Сәрсенбаевтың өмірі мен шығармашылығын кеңінен таныстыру;
- Оның поэзиясындағы отаншылдық, адамгершілік және еңбек тақырыптарын насихаттау;
- Жастарды отансүйгіштікке, рухани байлық пен мәдени мұраға тәрбиелеу.

Кеш барысы

1-бөлім. Кіріспе — «Дауылдан туған дарын»

(Жай әуен — теңіз толқыны, дауыл үні естіледі. Экранда Әбу Сәрсенбаевтың суреттері, кітап мұқабалары көрсетіледі)

Кітапханашы: Қайырлы күн құрметті бүгінгі шараға қатысушы шақырулы қонақтар және оқырмандар! Бүгін біз «Бір өлке — бір жазушы» акциясы аясында теңіз толқынындай өр, дауылдай қуатты сөз иесі, қазақ поэзиясының ақ бас кемесі — Әбу Сәрсенбаевтың 120 жылдық мерейтойына арналған тұлғалық-әдеби-әуезді кешке жиналып отырмыз. Аталған шарамызға қош келдіңіздер!

Ақша бұлттай ақ пейіл, Қазақстанның халық жазушысы Сәрсен-

баев Әбу (Әбуғали) — өткен ғасырдың басында дүниеге келіп, балалық және жастық шағы қиын кезеңде өткен, адамзат тарихындағы ең ауыр және қатыгез соғыс кезінде елін жаудан қорғаған аға ұрпақ қаламгерлерінің қатарынан шыққан халқының ардақ тұтар тұлғаларының бірі. Ол — ел тағдырын, еңбек пен ерлікті жырлаған, өмірдің өз дауылында туып, толқынмен тоғысқан қайраткер ақын.

Кітапханашы: Әбу Сәрсенбаев 1905 жылы 15 қазанда Атырау облысы, Құрманғазы ауданы, Мақаш ауыл округінің Алға ауылында дүниеге келді. Әкесінен жеті жасында жетім қалып, өмірдің ащы — тұщысын ерте татып өскен. Балалық шағы қиындық пен жоқшылықта өтсе де, ол білім мен өнер жолына түсті. 1927 жылға дейін балық өндірісінде істеген. 1929 жылы Астрахандағы кеңес-партия мектебін, 1934 жылы Алматыдағы жоғары коммунистік ауыл шаруашылығы мектебін бітірген. 1930-1932 жж. «Еңбекші қазақ» газетінде әдеби қызметкер, 1934-1936 жылдарда «Темір жолшы» газетінде редактор, 1936-1942 жылдары Қазақтың мемлекеттік біріккен

баспасында директор, бөлім меңгерушісі, 1942-1947 жж. Кеңес әскері қатарында қызмет етіп, Ұлы Отан соғысына қатысқан. 1947-1953 жж. Қазақ мемлекеттік оқу - педагогикалық баспасының директоры, 1953-1958 жж. Жазушылар одағында кеңесші болып қызметтер атқарған. 1995 жылы 25 қарашада 90 жасында Алматы қаласында қайтыс болды. Өлең, проза, публицистика – бәрінде халық тағдырын жырлады.

2-бөлім. «Өмірдің өз дауылынан»

Экранда қысқаша бейнежазба немесе слайд көрсетіледі: өмірбаяны, шығармалары («Толқында туғандар», «Біздің ауылдың қызы», «Жүрек сыры», т.б.)

Кітапханашы:Әбу Сәрсенбаев – майдангер ақын. Оның жырларында от кешкен жылдардың елес, Отанға деген ыстық сүйіспеншілігі бейнеленген.

Әбу Сәрсенбаев әдебиетке 30-жылдардың орта тұсында араласа бастады. Оның «Еділ толқыны» (1937), «Жүрек сыйы» (1938), «Ант» (1939) жыр жинақтары арқылы ақындық қарымы танылады. «Туған өлке» (1948), «Махаббат жыры» (1949), «Отан таңы» атты кітаптары Ұлы Отан соғысынан кейінгі жылдардағы еңбек қаһармандарының бейнесін жасауға арналған.

Оның шығармаларында Отан қорғау, патриоттық тақырыбы ерекше орын алады. «Ақша бұлт» (1947) жыр жинағына ақын майданда жазған жырларын топтайды. Ал әр жылдар-

да жарық көрген «Сенің бақытыңды қорғағандар» (1950), «Офицер күнделігі» (1960), «Жауынгер монологы» (1972), «Батырлардың ізімен» (1974) прозалық кітаптарында Ұлы Отан соғысы тақырыбына, кеңес адамдарының ерлігін, патриоттық тұлғасын бейнеледі. «Ақмаралдың жүрегі» (1940) атты алғашқы поэмасына Қазан революциясына дейінгі қазақ әйелінің қиын тағдыры арқау болған. «Намыс ұлы» (1943), «Шие ағашы» (1943) поэмаларында кеңес адамдарының ерлігі мен патриоттығы жырланса, «Ұлым туралы ой» (1948), «Миллиардтың ізімен» (1957), «Жазылмаған дастан» (1961), «Отыз үшінші көктем» (1975), т.б. поэмалары сол кездегі замандастарының өміріне арналған. Өлеңдері, дастандары мен балладалары, әңгімелері мен романдары енген 5 томдық шығармалар жинағы (1980-1985), «Ұстаздар мен тұстастар» (1986) және «Қасиетті махаббат» (1987) кітаптары жарық көрді. «Арбасу» (Қ. Жұмағалиевпен бірігіп, 1948), «Теңіз махаббаты» (1975) пьесаларының және мектеп оқулықтарының авторы. «Ғасыр мен ғасыр беттесе» шығармасында табиғатқа ғана емес, адамның өзіне, оның бүкіл болашағына төтесінен төнген апат сөз болады. О баста бұл шығарма «XXI ғасыр перзентінің жан даусы» деген атпен жарық көрген-ді. Әскери новеллалар мен эсселер жинақтары да бар.

Шығармалары орыс, эстон, түрікмен, тәжік, болгар, венгр, т.б. тіл-

деріне аударылған. Әбу Сәрсенбаев драматургияда да қалам тербетті. А. Пушкин, М. Лермонтов, венгр ақыны Ш. Петефи, латыш жазушысы Лацис, т.б. көптеген шығармаларын қазақ тіліне аударып, өзінің ақындық өнеріне үлгі ете білді. Жанры: поэма, проза, роман.

Қазақ әдебиетінің тарихында өзіндік орны мен қолтаңбасы бар Әбу Сәрсенбаев — отты жырларымен, жалынды өлеңдерімен ерекшеленетін ақындарымыздың бірі.

Сұрапыл соғыс жылдары қазақтың қаншама ақын-жазушылары кеудесін оққа тосты. Әскери газетте қызмет жасаған Әбу Сәрсенбаев жауынгерлер ерлігі жайында мыңдаған мақала, көптеген өлеңдер жазды. Ендеше ақын жырларына кезек берейік.

3-бөлім. «Жыр — өмірдің өз үні»

«Атырау» өлеңі оқылады

Кітапханашы: Майдангер ақын қалың оқырманға, жеткіншек жастарға жанашыр ұстаз, суреткер жазушы, дарынды драматург ретінде жете танымал. «Сенің бақытыңды қорғағандар», «Жауынгер монологы», «Батырлардың ізімен» атты прозалық кітаптарында Ұлы Отан соғысы тақырыбын қозғап, замандастарының ерлігін, патриоттық тұлғасын бейнелейді. Ал ақынның «Сен құрметте оны, қарағым» өлеңінде бабадан атаға, атадан әкеге, одан балаға мирас болар адамгершілік қасиетті бүгінгі ұрпақтың бойынан көру үміті жатыр. Ақын ардагерлердің ерен ерліктерін айта оты-

рып, адам бойындағы үлкенге сый құрмет, имандылық секілді қасиеттерді тілге тиек етеді.

«Сен құрметте оны, қарағым» өлеңі оқылады

Кітапханашы: Ақын майдан даласында жүргенде өзінің бүкіл поэзиясының мәйегіне айналған «Ақша бұлт» жыр жинағымен оралды. Ақын жүрегінің тереңінен тас бұлақтай жарып шыққан сұлу сазды, сыршыл лириканың қан майданнан ұшырған ақ шағаласы! Олай болса кезекті «Ақша бұлт» өлеңіне берейік.

Кітапханашы: Бүгінгі аға және орта буын өкілдері Әбу Сәрсенбаевтың шығармаларын оқып өсті. Оның шығармаларынан рухани байып халқының салты мен дәстүрінің тарихынан сусындады. Оның қаламынан туған — «Толқында туғандар», «Теңіз әуендері» романдары, «Офицер күнделігі», «Жауынгер монологы» повестері қазақ прозасы қазынасына қосылған елеулі туындылар.

Әбу Сәрсенбаевтың прозалық шығармаларының ішінде байырғы қазақ балықшы-жұмысшыларының ауыр тіршілігін шыншылдықпен бейнелейтін «Толқында туғандар» (1953), Каспий теңізшілерінің өмірі мен еңбектеріне арналған «Теңіз әуендері» (1969) романдарының орны ерекше. Ендеше «Толқында туғандар», «Теңіз әуендері», «Жауынгер монологы» шығармаларына кезек берейік.

(Үш оқырман үш шығарма бойынша өз ойларын айтып береді)

Кітапханашы: Әбу шығармашылығы — өз дәуірінің айнасы. Бұл айнаның бетінде Әбу дәуірінің алуан-алуан күнгейі мен көлеңкесі, дұрыстығы мен бұрыстығы, жетістігі мен кемістігі қатар көрініс табады. Қазақ поэзиясында Әбу салған із бар. Оның тау бұлағындай мөлдір сазы бар, ол лирикалық өлеңдердің шебері, ақындығы мен адамгершілігі, қайраткерлігімен танылған.

«**Әбу ақындар жырларында**» деген атпен ақынға арналған жырларға кезек берейік.

Темірхан Медетбек. «**Ақша бұлты қазақтың**» өлеңі оқылады

Күләш Ахметованың «**Мерейлі мейір**» өлеңі оқылады.

Темірше Сарыбаевтың «**Тумысы дара туым ен**» өлеңі оқылады.

Жаппар Өмірбековтің «**Құттықтау**» өлеңі оқылады.

4-бөлім. Сахналық көрініс: «Толқын мен тағдыр»

(Әбу Сәрсенбаевтың өмірі мен «Толқында туғандар» шығармасының рухында жазылған композиция бойынша шағын үзінді)

Кейіпкерлер: Әбу — ақын, майдангер, ойлы, сабырлы адам.

Анасы — мейірімді, ұлын сағынған, елде қалған ана.

Сарбаз 1, Сарбаз 2 — майдандағы жауынгерлер.

Диктор (дауысы сырттан) — баяндаушы, оқиға фонын беріп отырады)

Сахна безендірілуі: Бір жағында — теңіз бейнесі (толқын суреті, жарық) екінші жағында — майдан

шебін еске салатын көрініс (каска, шинель, хат, шам)

Фондық музыка: баяу қобыз үні.

Диктор (фоннан): Дауылда туған ұл еді ол...

Толқынмен тілдесіп, тағдырмен тоғысқан ақын. Әбу Сәрсенбаев — майдан даласында да жырын тастамаған жан. Өмірі де, өлеңі де — толқын мен тағдырдың тоғысы...

1-көрініс «Ана жүрегі»

(Ана от басында отыр. Қолында ұлының ескі хаты. Жарық баяу түседі)

Анасы (сағынышпен): Балам-ай... Соңғы хатыңды алғалы айлар өтті. «Анашым уайымдамаңыз, елге аман ораламын» депсің... Аман болшы, Әбуым... Елдің үміті сендерде ғой.

(Жарық бәсеңдейді, алыстан соғыс дүрсілі естіледі)

2-көрініс «Майдан даласында»

(Әбу мен екі сарбаз от жағасындағы көріністе отыр. Шинель киген, қолында дәптер мен қалам)

Сарбаз 1: Әбу сен бүгін де өлең жазып отырсың ба? Мына оқ пен оттың ортасында өлең жазған да сен шығар...

Әбу (күлімсіреп): Жазбай тұра алмаймын, бауырым. Өлең — менің демім ғой. Егер сөз сөнсе, үміт те өшеді.

Сарбаз 2: Сенің жырыңды бәріміз де тыңдаймыз. Кешегі «Ана» туралы өлеңің талайдың көзін сулатқан.

Әбу (Сәл ойланып): Ана... ол менің жүрегімнің түбі. Ол мені бала кезімде толқыннан құтқарған еді. Міне, енді мен өмірдің үлкен толқынын-

да күресіп келемін... *(Әбу дәптерін ашып, дауыстап оқиды)*

Әбу:

Толқыннан туып, дауылмен өскен,

Ерліктің рухын жыр етіп төксем

Жағалау менің жүрегім,

Ел — менің мәңгі керегім...

(Сарбаздар үнсіз тыңдайды. Бір сәт тыныштық. Сыртта жарылыс дауысы)

Сарбаз 1: Көрдің бе, өлеңіңнің өзіне де өмір үні қосылып тұр...

3-көрініс «Хат»

(Жарық өзгереді. Әбу қолына қағаз алып анасына хат жазады)

Әбу (хат оқиды): Анашым... Мен теңіз толқынын көргенде, сіздің бейнеңізді елестетемін. Дауыл соқса да, мен сынбаймын. Өйткені менің артымда Сіз барсыз, елім бар. Жеңіспен ораламын деп уәде берем.

(Музыка баяу күшейеді. Жарық қайта ана жағына түседі)

Анасы (хат оқып тұрғандай): Жеңіспен оралам.... Иә, сен ораласың, балам. Сенің жырың — елдің жыры, сенің үмітің — біздің үмітіміз.

4-көрініс «Мәңгілік рух»

(Барлық кейіпкерлер сахнаға шығып, бір қатарға тұрады. Фон — жеңіс үні, желбірген тулар бейнесі)

Диктор: Толқынменен тілдесіп, тағдырмен тоғысқан ақын — ел жадында мәңгілік сақталар тұлға. Өлеңі — өмір, үні — ұрпаққа аманат.

Барлығы (бірлесіп) Туған жерім — менің мәңгілік жырым,

Дауылда тудым, елмен бірге тірімін.

Толқыннан алған рухым мен күнім

Қазақтың ерлік тарихының үнімін.

5-бөлім. «Әбу Сәрсенбаев — дауылда туған ақын» атты әдеби викторина

Мақсаты: Қазақтың көрнекті ақыны, жазушысы Әбу Сәрсенбаевтың өмірі мен шығармашылығын насихаттау, оқырмандардың әдеби білімін арттыру.

Танымдық сұрақтар (өмірбаяны бойынша)

1. Әбу Сәрсенбаев қай жылы және қай жерде дүниеге келген?

2. Ақынның балалық шағы мен жастық кезеңі қандай ортада өтті?

3. Әбу Сәрсенбаев қандай оқу орнында білім алған?

4. Ол еңбек жолын қай салада бастады?

5. Соғыс жылдарында ақын қандай қызмет атқарды?

6. Әбу Сәрсенбаев қай баспасөз ұйымдарында жұмыс істеген?

7. Ақынның әдебиеттегі алғашқы қадамы қай жылдары басталды?

8. Ол қай жылдары Қазақстан Жазушылар одағында қызмет атқарды?

9. Әбу Сәрсенбаевқа қандай құрметті атақтар мен марапаттар берілді?

10. Ақын қай жылы, қай айда, неше жасында дүниеден өткенін айтыңыз?

II. Шығармашылығына байланысты сұрақтар

1. Әбу Сәрсенбаевтың алғашқы өлеңдер жинағы қалай аталады?

2. Оның Ұлы Отан соғысы тақы-

рыбына арналған қандай шығармаларын білесің?

3.«Ақша бұлт» өлеңінің негізгі идеясы мен көркемдік ерекшелігі неде?

4. Әбу Сәрсенбаевтың балаларға арналған шығармалары бар ма?

5. «Толқын мен тағдыр» повесінің негізгі кейіпкері кім?

6. Табиғат тақырыбындағы өлеңдерін атаңыздар?

7. Әбу Сәрсенбаев шығармаларының басты өзегі не?

6-бөлім. «Мәңгілік рух»

Кітапханашы: Әбу Сәрсенбаев — дауылда туған, халықпен бірге жасап, халқына мұра қалдырған тұлға. Оның шығармалары — теңіздің тереңі мен елдің ерлігін жырлаған мәңгілік үн.

Бүгінгі кешіміз — ұлт рухының биік бәйтерегі Әбу Сәрсенбаевқа деген құрметтің бір белгісі.

«Ақша бұлт» әнінің сөзін жазған — Әбу Сәрсенбаев, әннің сазын жазған Медет Дүйсенов. Ақынның жинағында «Ақша бұлт» өлеңі тылдық, майдан, балалық шағын, сағынышты сезімдерді бейнелейтін туынды ретінде сипатталған. Бұл ән — қазақ поэзиясы мен музыкасының бірігуінің жақсы мысалы: ақынның өлеңі кейін композитор музыкасымен толықтырылып, ән форматына енген. Өлеңнің мазмұны — сағыныш, күту, «ақша бұлт» образы арқылы сезімнің бейнесі — ұлттық және тарихи контекстке сай көрінеді.

«Ақша бұлт» әні орындалады.

7-бөлім. «Әдебиеттің ақша бұлты» атты кітап көрмесіне шолу жасалады

8-бөлім. Қорытынды бөлімі.

Кітапханашы: Құрметті кеш қонақтары, қадірлі оқырмандар! Бүгін біз дауылда туып, толқынмен тоғысқан, елінің тағдырымен біте қайнасқан қайраткер тұлға — Әбу Сәрсенбаевтың өмірі мен шығармашылық жолына тағы бір үңіліп, рухани сапар шектік.

Жазушы, ақын, публицист, аудармашы — осының бәрі бір ғана есіммен байланысты. Әбу Сәрсенбаев — халқымыздың ерлік пен елдік рухын, махаббат пен мейірім, адамгершілік пен отаншылдық сезімді жырына өзек еткен көрнекті қаламгер. Оның туындылары — халқымыздың жүрегінен орын алған мәңгілік мұра, ұрпаққа өнеге, рухани сабақ. Әбу атамыз өз дәуірінің дауылын да, толқынын да көріп, бәрін жүрегінен өткізіп, туған елінің тағдырымен бірге өмір сүрді. Бүгінгі кешіміз соның айғағы. Әдебиет пен өнер тоғысқан бұл сәт — ұлт рухын ұлықтаған, өткен мен бүгінді жалғаған рухани сабақ болды деп сенеміз.

Әбу Сәрсенбаевтың есімі — қазақ руханиятының асқақ шыңы, ал оның сөзі — ұлт жүрегінің үні. Біз сол үнді естіп, болашаққа жеткізуге міндеттіміз. Рухы биік, ойы терең тұлғаның өнегелі өмірі мен отты өлеңі — мәңгі жасай берсін.

Мархаба Мұсақызы НАРИНОВА,

Елтай ауылдық кітапханасының

кітапханашысы.

Индер ауданы,

Атырау облысы.

Өз құқығыңды біл

Мақсаты: оқушыларды өз құқықтарын қорғай білуге үйрету, жас ерекшеліктеріне сай оқушылардың құқықтық сауаттылығын арттыру. Болашақта заңды құрметтейтін Қазақстан Республикасының азаматы мен азаматшаларын тәрбиелеу.

Заң негізінде өз құқығын талап ете білуге және заң алдындағы жауапкершілікті сезіне білуге үйрету.

Көрнекілігі: плакаттар, слайд, заң кітапшалары, баспасөз материалдары.

Барысы: Қазақстан Республикасының әнұранымен басталады.

Мұғалім: Құрметті ұстаздар, тәрбиешілер және оқушылар! Бүгін біз «Өз құқығыңды біл» тақырыбында сайыс сабағын өткізгелі отырмыз. Сыныбымызды екі топқа бөліп, жұмыс жасаймыз. Ендігі кезекте екі топ өздерін таныстырып өтсін. Ұрандары айтылады.

Топтың атаулары: I топ — «Әділет» тобы, II топ — «Парасат» тобы.

Сабақтың бағдарламасы:

1. Таныстыру;
2. Өз құқығыңды қорғай біл. «Сұрақ-жауап» (Заң, құқық туралы 20 сұраққа жауап беру);
3. «Өнерлі өрге жүзер» (Жағдаяттарды шешу);
4. Заң, құқық туралы өлең шумақтарын айту;
5. «Мақал — сөздің мәйегі» (Ма-

қал-мәтелдердің жолдарын табу, мағынасын ашу);

6. Өз міндеттерін біле білу. «Заң сөздікшесі»;

7. Қорытынды: Психологиялық кеңес беру.

I бөлім: «Таныстыру», яғни сайыскерлеріміз өздерін таныстырып өтсін.

II бөлім:

Таудай биік талабың,
Ұрпағысың еркін өскен даланың.
Ал, қанекей, мүдірмендер сайыста,

Жауабын тез табындар қойған сұраққа, - дей отырып, сайысымыздың II бөлімі: «Өз құқығыңды қорғай біл» (Қоржынның ішінде сандар бар, сол бойынша заңға байланысты сұрақтар қойылады)

1. Қазақстанда қандай құқықтық ережелер болды?

2. Қандай әдет-ғұрып заңдарын білесіңдер?

3. ҚР Конституциясы қай жылы қабылданды?

4. Бала құқықтарын қорғайтын қандай заңдарды білесіңдер?

5. Құқық дегеніміз не?

6. ҚР тәуелсіздігі қашан жарияланды? (1991 жылы 16 желтоқсан)

7. Республикамыздағы жоғарғы заң шығарушы орган?

8. Конституция сөзінің аудармасы?

9. Қазақстан өзін қандай мемлекет ретінде орнықтырды?

10. Азаматтарға ҚР төлқұжатын беру қашан басталды? (1995 жылы 27 ақпанда)

11. ҚР «Мемлекеттік нышандары туралы» заңы қай жылы қабылданды?

12. ҚР «Бала құқықтары туралы» заңында 4-тарау, 21-бабында не жазылған?

13. Баланың негізгі құқықтары мен міндеттері?

14. Қай жылы ҚР «Балалар құқығы туралы» заңы шықты?

15. Біз ешқандай заңы жоқ аралда өмір сүрсек не болар еді?

16. Қоғамдық ортада өзінді ұстай білесің бе?

17. Құқықтық мәдениет деген не?

18. Декларация дегеніміз не?

19. Оқушы ретінде қандай міндеттерді білуге тиіссің?

20. Қандай құқықтық жүйені білесіңдер?

III бөлім. Жағдаят шешу. Бейнебаян.

Екі топқа екі жағдаят айтылады. Екі топ шешеді.

Өлең шумақтарын айту.

I топ. I оқушы

Құқың бар, күл, ойна, шаттанып білім ал,

Құқың бар: табиғат сырларын біліп ал.

Химик бол, ғалым бол, пайдалы еңбек ет,

Халқың да құрметтеп, достарың қызығар.

II оқушы:

Ата заңым таң нұрындай таралған,

Ақиқаттың арманынан жаралған.

Өткір тіл мен шындық шешіп әр ісін,

Адалдықтың ақ сүтінен нәр алған.

Егемендік алып елім, теңдігін,

Жиырма жыл бұрын кескен кіндігін,

Шаңырақтың ашып тұрған түндігін.

Жиырмаға толдың, заңым, сен бүгін.

III оқушы:

Конституция ерікті елдің құқы,

Адам құқы, алдымен ердің құқы.

Мемлекетім жан-жақты дәйекті,

Конституция алтын заң, елдің құты.

II топ. I оқушы:

Құқық жоқ, гүлдерді, көк шөпті жұлға,

Құқық жоқ құстардың ұясын бұзға.

Құқық жоқ тәртіпсіз, қатігез бала боп,

Халқыңның алдында қызарып тұруға.

II оқушы:

Ол бойынша сайлаймын, сайланам да,

Ол бойынша бір тұтас бай далам да.

Сансыз ұлттың өкілі бір ордада,

Тең құқылы барлығы айналамда.

III оқушы:

Қалауымша оқимын білім алам,

Еңбек етемін, қартайсам тыным алам.

Емделемін ауырсам занды түрде,

Конституциям бекіткен мұны маған.

IV бөлім: «Мақал — сөздің мәйегі»

«Шебердің қолы ортақ, шешеннің сөзі ортақ» - демекші, балаларымыздың мақал-мәтелдерін қалай білетіндігін байқайық. (Мақалдар оқылады, жалғасын табасыздар)

1. Ішпеген, шылым шекпеген (жасайды жылдар көптеген)

2. Ұзартқың келсе ғұмырды (тас-та арақ пен шылымды)

3. Темекінің ермегі (еріккеннің ермегі)

4. Ішпеген, шылым тартпаған (денсаулықты сақтаған)

5. Адам арақты ішеді (арақ ақылды ішеді)

6. Жалқаудың жан күтімі екі қолды ұстайды (темекінің көк түтіні екі өкпені ыстайды)

7. Заңның құрығы (бәрінен ұзын)

8. Ұрлық түбі (қорлық)

9. Жазасын тартпайтын (жамандық жоқ)

10. Өш алғаннан гөрі (кешірген жөн)

V бөлім. Екі топқа да бір сұрақ қоямын.

1. Күнделікті өздерің қолданып жүрген құқықтарыңды ата?

Қай топ көп айтады, әділ қазылар санап отырады.

VI бөлім. Өз міндеттерін біле білу. «Заң сөздікшесі». Декларация дегеніміз не?

Тараптар мақұлдаған жалпы ұстанымдар мен мақсаттарды қалыптастыратын салтанатты акт.

1. Міндет дегеніміз не?

Адамдар бұлжытпай орындауға тиісті тәртіп пен қарым-қатынасқа қойылатын талап.

2. Құқық дегеніміз не?

Қоғамдағы адамдардың өзара қарым-қатынасын реттеп отыратын мемлекет белгілеп, қорғайтын нормалар мен ережелер жиынтығы, осы нормаларды зерттейтін ғылым.

3. Конституция дегеніміз не?

Конституциялық құрылысты бекітетін адам мен азаматтың құқығы мен еркіндігін бекітетін, мемлекеттік федералдық органдарын тағайындайтын негізгі құрылтайшы саяси-құқықтық акт.

Қазылар әділдікті орнықтырар, Кімдердің жауаптары кәміл шықты?

Білім мен тапқырлықтың сайысында

Жеңіске жеткен бұлар нағыз мықты, - деп, ендігі сөз кезегін қазылар алқасына береміз.

«Көк тудың желбірегені» әні орындалады.

Мұғалім: Құрметті ұстаздар, тәрбиешілер, оқушылар!

Ата заң — қорғанымыз. Б. Момышұлы «Азамат жолы — ар жолы», - деп айтқандай ешкімнің ала жібін аттамай, өз құқымызды да, өзгенің құқығын да бұзбай, тәуелсіз елдің арқа сүйер айыны, ақылды ұл-қызы болып өсейік.

**Дилфуза САРҚҰЛОВА,
Нұртас Ондасынов атындағы
Түркістан
«Дарын» мектеп-интернатының
тәрбиешісі.
Түркістан қаласы,
Түркістан облысы.**

Достық – киелі ұғым

Мақсаты: «дос» деген сөздің мағынасын ашу, «достық» туралы ұғымдарын кеңейту,

дүниетанымын, зерделеу қабілетін дамыту, жолдастық, достық қатынастарда әділетті, адал болуға, шыншылдыққа, көпшілдікке тәрбиелеу.

Көрнекілігі: тақырыпқа байланысты суреттер, мақал-мәтелдер, аюдың маскасы, тақырып жазылған плакат, ойын: «Жалғасын тап», т.б.

Барысы:

Ұйымдастыру кезеңі.

Кіріспе.

Достық деген таусылмайтын қазына,

Көктемеде солып қалар гүл емес.

Қарамайды ол сыйдың көп пен азына,

Нағыз достар тіпті сый да тілемес.
Т. Айбергенов.

Халықтың қара сөздерінің қара жолдай арналы бір тақырыбы достық, жолдастық. Шын досың көзге емес, сырттан әр ісіңе тілектес болып жүреді. Қиын-қыстау күндерде сенімді ақтар дос барда, дос қадіріне жетіп, достықты кіршіксіз сақтай білу бар. Адал дос мінін айтқанға арланбай ақылмен тыңдап, өз мінезінің қисығын жөндейді. Сондықтан достарың айтқан сын сөзді дұрыс қабылдай білу керек. Халық арасында мынадай даналы сөз бар.

Дос жылатып айтады,

Дұшпан күлдіріп айтады.

Осы мақалдың өзінде қаншама ой, астар бар десенізші. Достық – киелі ұғым. Оны бағалай білу керек. Адам үшін ата-анадан кейін ең жақын – жақсы дос. Адам ес білген күннен бастап өзін түсінетін, жанына серік болатын айнымас дос іздейтіні анық. Достық әлемі қызық оқиғаларға, адалшынайы қарым-қатынасқа, асқақ адамгершілікке толы әлем.

Көрініс: «Жаман жолдас» (Ы. Алтынсарин)

Достықтың екі түрі болады.

Бірі- адал достық, екіншісі – амал достық.

Адал достық – өмірлік нұсқа болады,

Амал достық – өрісі қысқа болады.
(Әйтiмбет шешен)

Ойын: «Жалғасын тап»

(Плакатқа түймедағы гүлінің суреті салынған. Гүл күлтелері нөмірленіп, артына тақырыпқа байланысты мақал-мәтелдің алғашқы жолы жазылған. Тақтаға шыққан оқушы қай нөмірді алса, сол мақалдың жалғасын айтады)

Достық, жолдастық тақырыбындағы мақал-мәтелдер.

1. Досыңды бір алдасаң,
(Өзінді мың алдағаның).
2. Дос сыртыңнан мақтар,
(Дұшпан көзіңе мақтар).
3. Жаман аттан аяғым артық,
(Жаман жолдастан таяғым артық).
4. Жақсы жаныңа жолдас,
(Жаман малыңа жолдас).

5. Ат жаманы жолда қалдырар,
(Жолдас жаманы қолда қалдырар).

6. Жақсы жолдас — жанға серік,
(Жаман жолдас — малға серік).

Екі дос (ертегі). (*Мұғалім түсіндірмесі*)

Екі дос жолаушылап шығыпты. Біреуі сулық шекпенін ала жүрген екен. Орта жолға келгенде, қатты нөсер құйып кетіпті. Екеуі шекпенді пана қылыпты. Нөсер басылған кезде шекпен иесі:

Иә, менің шекпенім болмаса сен не күйде болар едің? - депті. Осы сөзін қақсап, қайталай беріпті. Сол арада бұлар бір өзеннің қабағын жағалай жүрген кезі екен. Әлгі шекпенсіз жігіт жардан төмен қарғып түсіпті. Өзен суына малшынып, қайта шығады да:

Міне, мына күйде болар едім! - депті.

Осыған байланысты талдау сұрақтары:

1. Екі дос не істеді?
2. Жолда қандай жағдай болды?
3. Шекпені бар жігіт қай сөзді айта берді?
4. Шекпені жоқ жігіт қандай әрекет жасады?
5. Қай жігіттің ісін дұрыс деп ойлайсыңдар?
6. Екеуін дос деп айта аламыз ба?

Оқушылар пікірі. «Менің досым» тақырыбында әңгіме өрбіту. Достық тақырыбына жатқа өлеңдер оқу.

Қорытынды. «Достар» әнін хормен орындау.

Айгүл САҚАЕВА,

Сәкен Сейфуллин атындағы орта мектептің бастауыш сынып мұғалімі.

**Алакөл ауданы,
Жетісу облысы.**

Қазақтың партизан қызы

Мақсаты: Ұлы Жеңісті дәріптеу, жас ұрпақтың санасына Ұлы Отан соғысында ерлік көрсеткен ата-бабаларымыздың, аналарымыздың істерін мақтан тұтып, соның ішінде қазақ қыздарының да Отан үшін жан қиярлық ерлік жолдарын үлгі ете отырып, отансүйгіштікке, адамгершілікке тәрбиелеу.

Көрнекілігі: слайдтар, кітап көрмесі, портреттер, интерактивті тақта.

Кітапханашы: «Әйел деген әдемі ғой, әдемі, Әдемілік бізге көптік етпейді» деп Мұқағали атамыз жырлағандай, әлемнің бар асылына тең нәзік жанды қазақ арулары сол әдемілікпен қоса батырлығы мен батылдығымен атағы

алысқа тараған. Тарихқа көз жүгіртсек, ұлт тарихының ең қасіретті де, ең мақтанышқа толы парақтарының бірі – Ұлы Отан соғысы жылдары. Осы кезеңде ер-азаматтармен қатар, нәзік жандылар да елі мен жерін қорғауда теңдей қайрат көрсетті. Солардың бірі – Нұрғаным Байсейітова еді. Ол – тіл мен өнер, жан тебіренісімен қатар әскери стратег әрі дарын иесі. Батыл радиобайланысшы, жанқияр партизан-резидент, террор құрған қыздардың бірі. Бүгінгі «**Ерлік пен рухтың символы**» атты кешімізді қазақтың партизан қызы Байсейітова Нұрғанымның ерлігіне арнаймыз.

1-жүргізуші:

Жеңіс бізге оңайлықпен келмеді,
Жастық күйреп, халық сиреп көнерді.

Жарақат алғандардың күшіменен,
Өркендеттік өмір менен өнерді.

2-жүргізуші: Нұрғаным Байсейітова 1923 жылы 8 наурызда Орал облысы, Орда ауданында дүниеге келген. Жәнібек балалар үйінде тәрбиеленіп, кейін Орал қаласындағы 4-қазақ орта мектебін (қазіргі №11 мектеп) тәмамдаған. Ол 9-сыныпты аяқтаған кезде, Ұлы Отан соғысы басталды. Ата-анасынан ерте айрылып, балалар үйінде өскен екен. 1936 жылы Орал қаласындағы облыстық музыка мектебіне ауыстырылып, скрипка сыныбы бойынша білім алады.

1-жүргізуші: 1942 жылы мамыр айында өз еркімен майданға аттанған. Алдымен Орал қаласындағы радиистер мектебінде, кейін Мәскеудегі 3-Мәскеу арнайы байланыс мекте-

бінде оқып, морзе әліпбиін меңгеріп, радист мамандығын игереді. Скрипканы игерген құлаққа Морзе кодын игеру қиын болмай, Нұрғаным курсты бітірген соң, үздік оқушы ретінде жау тылында жұмыс істеу үшін байланысшыларды даярлау мектебіне 1943 жылы тағы жіберіледі. Сонымен бірге, түрлі атыс қаруын да игерді.

Көрініс (Нұрғаным военкомға келіп, өз еркімен майданға жіберуін өтінеді)

2-жүргізуші: Ол Белоруссия партизан отрядының байланысшысы болған қазақ қызы. Он тоғыз жасында Мәскеуден Белоруссияның қалың орманына түсіріледі. Қалың орманға парашютпен түскен кезде координатынан адасып қалады. Оған бес жерде партизандар от жағып қояды. Бірақ ол оттан ауытқып кетеді. Ну орманда төрт күн бойы адасып жүреді. Сіз елестетіп көріңіз, он тоғыз жасар қыз, жападан-жалғыз... Қолында рация, құпия құжат, автомат бар. Ол байланысшы, ең қауіпті мамандық қой. Партизан отряды іздеп шығып, төрт күннен кейін қалың орман арасынан тауып алады. Сонда былай жүрсе батпақ, былай жүрсе қалың орман. Содан Нұрғаным Байсейітованы атқа мінгізіп, алпыс шақырым жердегі партизан отрядына алып келеді. Ол келісіменен манағы рациясын қосып, бірден «келдім» деп Мәскеуге хабар береді.

1-жүргізуші:

Майданға аттанды,
Екпінді партизан.
Дұшпандар шошыған

Даусынан,
Даңқынан.

2-жүргізуші: Осыдан соң Белоруссияның Орша қаласындағы партизан отрядында қызметке кіріседі. Ол Кеңес Одағының Батыры генерал С. Жунин басқарған 8-партизан бригадасының құрамында жау тылындағы радиобайланысты қамтамасыз етті. Ол парашютпен жау тылына түсіп, үш күн бойы байланыс орнатуға ұмтылған. Осы кезеңде ол партизан күштері арасындағы стратегиялық байланысты ретке келтіріп, жаудың 11 000-нан астам эшелонының жойылуына себепкер болған.

1-жүргізуші: Ал «Концерт операциясы» дегеніміз 44-ші жылы Қызыл Армия батысқа қарай шабуылын үдеткен кезде Белоруссия жерінде жүрген бұл партизан бригадасының міндеті рельстерді қиратуы. Ал рельсті қирату деген сөз жаудың бүкіл күшін әлсірету, шығысқа жіберіп жатқан тағам, әскери қару-жарақ, бәрін қирату деген сөз. Міне, осы «Концерт операциясы» сәтті аяқталады. Ал операция қалай жүріп жатыр, дайындық қалай болды дегеннің бәрін Мәскеуге хабарлап отырған қазақ қызы Нұрғаным Байсейітова еді. Оның эфирдегі аты **Нина** болған. Скрипканы жақсы тартқан, сондықтан да оны «Скрипкашы қазақ қызы» деп те атаған. Оның үздік байланысшы болғанына да осы өнері көмектессе керек.

(Оқушылар шығып соғыс туралы өлеңдер оқиды)

2-жүргізуші: Он тоғыз жасар қазақ

қызының жазып отырған естелігінде: «мен Отрядта қазақтан жалғыз болдым. Маған қарап бүкіл қазақ халқына баға беретін сияқты болды. Мен сондықтан әр ісіме мұқият болдым», - дейді. Сол мұқияттылығы, өзінің мамандығын жете меңгерген қазақ қызы «Концерт операциясын» сәтті орындағаны үшін «Қызыл Жұлдыз» орденіне ие болады.

(Интерактивті тақтадан «**Қазақтың қаһарман қыздары**» атты слайд көрсетіледі)

1-жүргізуші: Белоруссия мен Украинадағы жау әскери нысандары туралы үздіксіз ақпарат жеткізу арқылы Кеңес армиясының жеңістеріне ықпал етті. Ол радиобайланыс арқылы хабарламаларды кодтап жіберіп, қарсы шабуылдардың уақтылы басталуына септігін тигізді.

2-жүргізуші: Соғыс аяқталғаннан кейін Алматы театр-көркемөнер училищесін бітіріп, ұстаздық жолды таңдаған. Жетім балалар мен соғыс ардагерлеріне көмек көрсетуде белсенділік танытып, жиындарға қатысып, ән айтып, тәжірибесін жастармен бөлісті. «Мәншүк Мәметова» музейіндегі «Фронтончик» клубында белсенді қатысушы болған. Некеде сегіз бала тәрбиеледі, көп жылдар бойы ұрпақтарын өсірді. Өмірінің соңына дейін бейбіт еңбекте, тәрбиелік жұмыстарда елге қызмет етті. 1998 жылы 9 қыркүйекте өмірден өтіп, аманаты Орал қаласында қалды.

Бүгінде Минск қаласындағы Республикалық Орталық музей залындағы көрмеде партизан Нұрғаным

Байсеитованың ерлігін бейнелейтін жауынгерлік суреттерге орын бөлінген.

Қорытынды: Нұрғаным Байсейітованың майдан шебіндегі және тылдағы еңбегі — әскери тәртіпке, техникалық біліктілікке және отансүйгіштікке негізделген. Оның партизандық күрестегі рөлі бүгінгі әскери тарихтың назардан тыс қалған беттерін толтырады. Радиобайланыс саласындағы жоғары шеберлігі, жау тылындағы ерлігі тек әскери жетістік емес, сонымен қатар әйел адамның қайсарлығының дәлелі.

Жайықтың «Нұр апасы» атанған Нұрғаным Байсейітова сынды батыр әйелдердің есімі тарих беттерінде алтын әріппен жазулы. Біз оларды құрметпен еске алып, ерліктерін ұмытпауымыз керек. Өйткені Отан үшін от кешкендердің рухы — мәңгілік.

Пайдаланылған және кітап көрмесіне ұсынылатын әдебиеттер тізімі.

Кітапта

1. Арулар отты жылдарда: очерктер жинағы / құраст.: Ф. Оңғарсынова. — Алматы: Қазақстан, 1975. - 272 б.

2. Боранбаева, Б. Ұлы Отан соғысына қатысқан Батыс Қазақстан облысының қазақ қыздары: ғылыми зерттеулер. — Орал: Полиграфсервис, 2015. — 228 б.

3. Боранбаева, Б. Ұлы Отан соғысына қатысқан Батыс Қазақстан облысының қазақ қыздары: монография. 2-бас., толық. — Орал: Полиг-

рафсервис, 2025. — 356 б.

4. Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында: Батыс Қазақстан облысы = Казахстан в годы Великой Отечественной войны: Западно-Казахстанская область / бас ред.: В. Титенев. - Алматы: Золотая книга, 2016. - 208 с. - Мәтін қазақ және орыс тілінде

5. Таубаева А. Нұр-апасы Жайықтың. Сырласу кітабы. 2 бас. — Орал: Полиграфсервис 2008. - 128 б.

Мақалаларда

6. Әнуарұлы, Т. «Отқа оранған жастық» // Орал өңірі. - 2018. - 12 мамыр. - Б. 15.

7. Бек-әлі, Г. Ш. Партизан қызы - қазақтың // Самал. - 2023. - 14 маусым. - Б. 10.

8. Боранбаева, Б. Даңқты партизаншылар: қазақтың батыр қыздары (арнайы жоба) // Ақиқат. - 2021. - №6 (маусым). - Б. 49-57.

9. Боранбаева, Б. Лақап есімі — «Скрипкашы қазақ қызы» // Тағазан. - 2018. - 3 мамыр. - Б. 1.

10. Жәрдемғалиева, Ә. Ерлігімен елге танылған партизан қыз // Шұғыла. - 2023. - 14 наурыз. - Б. 3.

11. Кубашева, А. Ерлік пен өрліктің символы // Жайық үні. - 2025. - 21 тамыз. - Б. 7.

12. Рахманов, Н. Майдангер қазақ қыздары // Орал өңірі. - 2015. - 16 сәуір. - Б. 7.

**Айнагүл ҚҰБАШЕВА,
Орал қалалық кітапханалар
жүйесінің библиографы.
Батыс Қазақстан облысы.**

Даналық сөздердің иесі

Мөңке би — XVII ғасырдың аяғы мен XVIII ғасырдың бірінші жартысында өмір сүрген тарихи тұлға. Әкесінің есімі — Тілеу. Орыс жазба деректеріндегі мәліметтер Мөңке бидің Әлімұлы тайпаларының ішіндегі ықпалды билердің бірі болғандығынан хабар береді. Сонан кейін оның аты Алаш зиялылары М.Ж. Көпейұлы, А. Байтұрсынов және Ж. Аймауытов шығармаларында кездеседі. Ол туралы аңыз-әңгімелер, өлең-толғаулар тек Кіші жүз ішінде ғана емес, бүкіл қазақ даласында кеңінен таралған. Мөңке би туралы академик А. Жұбанов еңбектерінде айтылады. Ол: «Мөңке — өз заманының аса тапқыр, ердің құнын екі ауыз сөзбен шешкен адам» — деп тұжырым жасайды. Зерттеушілер Мөңкенің туылған жылы деп 1675 жылды айтады. Ал дүниеден қайтқан жылы деп 1756 жылды белгілейді. Ой тұжырымын сиқырлы сөзбен өрнектеген, шашасына шаң жұқпас шешен, қара қылды қақ жарған әділ би, айтқаны айдай келген көреген, данагөй, жырау Мөңке бидің өмірі — бүкіл қазақ халқының жас ұрпақтарына өнеге. Мөңке биден қалған даналық, шешендік сөздер халық аузында бүгінгі күнге дейін сақталған. Оның есімі көркем туындыларда да

көп ұшырасады. Уақыт өткен сайын бұл бидің өміріне қызығушылық арта түсуде. Қазақ халқы оның толғау, жырларын қай кездерде де өз қажетіне жаратып отырды. Дала данагөйі Мөңке би жайлы ел аузында хикая көп. Оның есімі көзінің тірісінде-ақ аңызға айналып, ел ішінде кең таралған. Ел есінде ол болашақты болжағыш көріпкел, құт дарыған, киелі кісі атанды. Ұлы далада ондай адамдар әулие деп айтылған екен.

№2 қалалық А.С. Пушкин атындағы кітапханада «Шежірелі өлке» жобасы аясында шешен, қазақ халқының әйгілі биі Мөңке Тілеуұлына 350 жыл толуына орай «Шешендік сөздер» әңгіме сағаты ұйымдастырылды. Ақтөбе көпсалалы «Болашақ» колледж студенттері мен кітапхана оқырмандарына шешендік сөздері туралы, ел аузында жинақталған деректер туралы Б. Кемал «Дала данышпаны — Мөңке», Берік Қорқытов «Қаһарман батырлар мен ғұлама билер» т.б әдебиеттерімен таныстырылды. Шара мақсаты Қазақтың дана биі, көреген ойшылы Мөңке бидің өмірі мен мұрасын насихаттау. Оқырмандарға оның даналық сөздері мен болашақты болжау қабілеті туралы мағлұмат беру. Шараға қонақ ретінде ҚР Құрметті

анасы жағынан жиен болатыны, Ақтөбе облысы Шалқар ауданында Мөңке би атында көше бар, 2003 жылы Ақтөбеде ескерткіш орнатылғаны, мүсінші К. Егізбаевтаң сұхбат алғаны туралы, бұрын жарық көрген мақалалар жайлы ақпарат бере кетті. Кітапхана қызметкері

азаматы, Мәдениет саласының үздігі, Қазақстан жазушылар Одағының мүшесі, ақын-журналист, сазгер, 2024 жылғы «Жаңа Қазақстанның жыл адамы» Аймаханова Гүлсамал Төрединқызы мен жазушы, Ақтөбе облысының тарихи өлкетану музейінің «Руханият» танымдылық-патриоттық клуб төреғасы, филолог-өлкетанушы Абдуллина Жібек Османғалиқызы шақырылды. Шара барысында оқырмандарға Жібек Османғалиқызы Мөңке бидің халық арасында болашақты болжағаны, көп айтыла бермейтін көрегендік сөздері туралы айта кетсе, Гүлсамал Төрединқызы өзінің

Айша Асыланқызы «Қазақстанның қасиетті нысандары» кітап көрмесі, қасиетті киелі орындар мен ескерткіштер туралы кітаптармен таныстыра кетті. Шарада сергіту сәті ретінде Нұрсұлу Ғалымжанқызы «Мақалды тап» ойынын ойнатты. Шара қонақтары кітапханаға өздерінің кітаптарын сыйға тартты.

**Жанар Қазбеқызы
НУРЫМГЕРЕЕВА,
№2 қалалық А.С. Пушкин
атындағы кітапхана меңгерушісі.
Ақтөбе қаласы.**

Ұлттық теңге — ұлт мақтанышы

15 қараша — Қазақстанның қаржы жүйесіндегі маңызды мерекелердің бірі. Бұл күні еліміздің басты экономикалық нышаны — ұлттық валюта, теңге айналымға енгізілген. Ең алғашқы қағаз купюралардың үлгісін суретшілер Қайролла Әбжәлелов, Ағымсалы Дүзелханов, Тимур Сүлейменов мен Мендібай Алин жасаған. Онда қазақ тарихында есімі қалған белгілі тұлғалар, еліміздің Алатау мен Көкшетау сынды табиғаттың әсем көріністері және тарихи маңызы бар оқиғалар көрініс тапқан. Яғни, бір теңгелік банкнотта Әбу Насыр әл-Фарабидің, үш теңгеде — Сүйінбай Аронұлының, бес

100 және 200 теңгелік монеталар айналымда бар.

№2 А.С. Пушкин атындағы қалалық кітапханада 15 қараша — Ұлттық теңге күніне орай «Ұлттық теңге — ұлт мақтанышы» атты кездесу кеші өтті. Шараның мақсаты Ұлттық валюта туралы мәлімет беру, оның пайда болуымен таныстыру, елдегі және экономикадағы теңгенің ролі мен маңызы туралы ұғындыру. Шараға «Қызығушылық» клубының мүшелері, кітапхананың белсенді оқырмандары Ринад Шарипов пен Елдос Есіркепов және Ақтөбе қаласындағы «Халық банк» қызметкерлері Зульфия Аймуратовна және

теңгеде — Құрманғазы Сағырбайұлының, он теңгелік банкнотта — Шоқан Уәлихановтың, жиырма теңгеде — Абай Құнанбайұлының, елу теңгеде — Әбілқайыр ханның, ал жүз теңгеде Абылай ханның бейнесі болған. Бүгінгі таңда Республика бойынша 500, 1000, 2000, 5000, 10000 және 20000 теңгелік банкноттар айналымда жүр. Ал, монеталар қатарында 5, 10, 20, 50,

Жұлдызай Мухамбетказина шақырылды. Шара барысында Елдос Есіркепов теңгенің шығу тарихымен, ұлттық валютамыздың жасалу ерекшеліктерімен, бейнеленген суреттердің мән-мағынасын айтып берді. Ринад Шарипов өзінің коллекциясындағы банкноттар мен монеталарын таныстырды. «Халық банк» қызметкерлері Зульфия Аймуратовна және Жұлды-

зай Мухамбетказина экономикадағы теңгенің ролі мен маңыздылығын түсіндірді және қазіргі таңдағы «Халық банкінде» болып жатқан акциялар туралы айта кетті. Оқырмандарға теңгенің даму тарихы туралы бейнебаян көрсетілді. Сергіту сәті ретінде Ақтөбе көпсалалы «Болашақ», Ақтөбе гуманитарлық-техникалық колледждердің

студенттерімен «World wall» викториналық ойыны ойнатылды.

Нұрсұлу
Ғалымжанқызы
ЖОЛАН,

№2 А.С. Пушкин атындағы қалалық
кітапхананың кітапханашысы.
Ақтөбе қаласы.

Ерекше балалар – ерекше назарда

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев 2021 жылғы 26 маусымда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңға қол қойды. Осы заң аясында қазіргі таңда еліміздегі мектепке дейінгі және орта мектептегі білім беру ұйымдары заң бойынша барлық балаларды, оның ішінде білім беру қажеттіліктері бар балаларды қабылдауға тиіс. Жалпы, арнайы білім беру әр баламен жеке жұмыс жасауды, әр балаға назар аударуды қажет етеді. Қазіргі кітапхана – оқырманның уақытын тиімді өткізуге, білімдерін кеңейтіп, мәдениетін көтеруге бағытталған ауқымды жұмыс жүргізетін рухани орда.

М. Ломоносов атындағы қалалық орталық кітапхана осы бағытта жұмыс істеуде. Кітапхана ақпарат орталығы ғана емес, оқырманның шығармашылық идеяларын дамыту және іске асыру алаңы. Балалардың оқуға қызығушылығын тудыру, интеллектін дамыту.

«Кітап – асыл азық, кітапхана киелі казық», - деп бабаларымыз айтып кеткендей, оқу мен білім беру ісінде кітаптың алар орыны зор екенін жоққа шығаруға болмайды. Сондықтан тәуелсіз еліміздің болашақ иелері – жас

ұрпақты тәрбиелеуде кітапханалардың атқарып отырған ролі өте үлкен. М. Ломоносов атындағы кітапханада «Менің қолымнан бәрі де келеді» жобасы ерекше оқырмандармен тұрақты түрде жұмыс жасап келеді. Жоба жетекшісі жас маман Атахметқызы Алуа жаңашыл бағытта жаңа идеяларымен ерекше оқырмандарды түрлі форматта креативті тың идеяларды жүзеге асырып келеді. Ерекше оқырмандарды кітапхана арқылы білім алуға ынталандырып келеді. Қазіргі таңда кітапхана Балалар және жасөспірімдер шығар-

машылық орталығымен тығыз жұмыс атқаруда. Жоба мақсаты: жасөспірім шақтағы ерекше оқырмандардың жас ерекшелігіне сәйкес кітапхана қорындағы кітаптарды және басқа да ақпарат көздерін қолдану арқылы қоғаммен байланысын нығайту. Өзіне тұлға ретінде сенімділігін арттыру, қоғамға пайдалы болуға, қоршаған ортаға бейімделуіне қолдау көрсету. Ата-аналармен бірлесе отырып, рухани мәдениетке араластыру. Осы мақсатта ерекше оқырмандармен «Тоғызқұмалақ – ақыл-ой дамыту ойыны» жас ерекшеліктеріне қарай, бейімделуіне, есте сақтау қабілетіне қарай балаларды топқа бөліп ақыл-ойын дамытатын тоғызқұмалақ ойыны үйретілді. Бұл ойынның мақсаты ұлттық ойынды дәріптеп, оқырманның интеллектуалдық қабілетін, логикалық ойлауын, адам санасын

жетілуін қалыптастырады. Жоба барысында оқырмандарға ұнаған тақырыптардың бірі «Ұялы телефонның сырлары». Бұл жерде телефон ішіндегі қолданбаларды жетік игеруді үйреніп, видео түсіру және оны монтаждау, дұрыс ракурс алу арқылы дұрыс сурет түсіруді үйренді. Бұл үйренген мобилография саласы жоғары табыс табудың жаңа тетігі.

Ерекше оқырмандармен @dala-crafts орталығына барып өз қолдарымен саз балшықтан құмыра жасау мүмкіндігіне ие болды. Құмыра жасау — оқырмандарға қол маторикасын дамытуға, бала бойындағы ойлауды, тепе-тендікті ұстауға үлкен пайдасы бар. Кітапхана оқырмандары әдемі атмосферада, дәмді тіскебасарлармен, сусындармен «Күтпеген жеңіс» атты үздік мотивациялық фильм қарап, алған әсерлерімен бөлісті. Сонымен қатар Т. Ахтанов атындағы драма театрға ата-аналарымен, кітапхана қызметкерлерімен бірге барып, «Айналайын» спектаклін көріп, өздеріне рухани демалыс сыйлады. «Бисер зергерлік бұйымдары» бисермен жұмыс жасау техникасы сұлулықты, мінсіз талғамды, көркемдік әдептілікті, шеберлікті терең түсіну және де табандылыққа, шыдамдылыққа тәрбиелейді. Ерекше оқырмандарды психологиялық белсенділігін ойындар арқылы

арттыру, зейінін дамыту. Тренингтер қоғаммен қарым-қатынасын жақсарту. «Қыздарға әсемдік жарасады» кәсіби макияж жасап үйрену. Косметикалық құрал-жабдықтарымен адамның мінсіз бейнесін жасау. Ұқыптылық, эмоционалды байсалдылық, қол ептілігі, саусақ және қол жұмыстарын үйлестіруі, эстетикалық және көркем талғамының дамуы. «Мен оқыған бір кітап, менің сүйікті ке-

йіпкерім» кітапханадан мотивациялық кітаптарды бірге оқып, кітап талдау жасау. Жас маман мен кітапхана арасындағы байланыс өте маңызды. Жас маман өзінің кәсіби дамуы үшін үнемі білімін жетілдіріп отырса, ал кітапхана осы үрдіс үшін тамаша ресурстардың көзі.

Қазіргі таңда қоғамымызда ерекше қажеттілігі бар балаларға деген көзқарас пен қолдау ерекше маңызға ие. Ерекше балалар — біздің ортақ жауапкершілігіміз, болашаққа деген үмітіміз. Осындай балаларға қолайлы орта қалыптастыру, олардың қабілеттерін ашуға көмектесу — әрбір ата-ана, кітапханашы мен қоғам мүшесінің парызы.

**Анаргуль Ашимовна
ЕСЕНГУЛОВА,**
**«Қалалық орталықтандырылған
кітапхана жүйесі» КММ
директорының орынбасары.**
Ақтөбе қаласы.

Сан ғасырдың құпиясын сақтаған

Еліміздің мәдени өмірінде ерекше орны бар кәсіби мерекелердің бірі — кітапханашылар күні. Бұл күн — халықтың рухани байлығын сақтап, білім мен мәдениетті насихаттауда қажырлы еңбек етіп жүрген кітапхана қызметкерлеріне құрмет көрсету мерекесі.

24 қазанда Ақтөбе қаласының Қарғалы тұрғын үй алабындағы №6 модельді кітапханада Кітапханашылар күніне арналған «Сан ғасырдың құпиясын сақтаған» атты мерекелік іс-шара жоғары деңгейде ұйымдастырылды.

Шараның мақсаты — кітапхана саласының дамуына үлес қосып жүрген кітапханашылардың еңбегін дәріптеу, қоғамдағы маңызын айқындау, сондай-ақ жас ұрпақты кітап оқуға, рухани құндылықтарды қастерлеуге баулу.

Мерекелік кеш барысында кітапханалардың жылдық есебі қорытындыланды. Кітапхана қызметкерлеріне құрмет көрсетіліп, ұзақ жылдар бойы адал еңбек етіп келе жатқан сала мамандарына алғыс хаттар мен естелік сыйлықтар табысталды. Шараға арнайы шақырылған қонақтар ардагер кітапханашылар мен мәдениет саласының өкілдері өз естеліктерімен бөлісіп, жас ұрпаққа кітапхана қызметінің ерекшеліктері мен маңыздылығы туралы әсерлі ойлар айтты. «Геолог» мәдениет Үйінің өнерпаздарының қатысуымен концерттік бағдарлама ұйымдастырылды. Мерекелік концерттік бағдарлама көрермендерге ерекше көңіл күй сыйлады.

Сонымен қатар, ұлы ақын, ойшыл және ағартушы Абай Құнанбайұлының 180 жылдығына «Абай мұрасы — мәңгілік қазына» атты тақырыптық кітап көрмесі көпшілік назарына ұсынылды. Көрменің мақсаты — оқырмандарды Абайдың мол мұрасымен таныстырып, оның шығармалары арқылы рухани жаңғыру мен адамгершілік құндылықтарды насихаттау, ұлттық әдебиетке деген сүйіспеншілікті арттыру.

Қазіргі заманда ақпарат ағыны көбейгенімен, кітапхана өз маңызын жоғалтқан жоқ. Керісінше, ол — мәдениет пен білімнің, ұлттық сана мен дәстүрдің орталығы. Кітапханашылар жана технологияны меңгеріп, оқырманға цифрлы қызмет көрсетіп, уақыт талабына сай дамып келеді.

Кітапханашылардың еңбегі көзге көп көріне бермесе де, оның мәні орасан. Олар — сөздің киесін, білімнің құнын, рухын биіктігін ұғындыратын жандар.

«Сан ғасырдың құпиясын сақтаған» атты мерекелік кеш — рухани құндылықтарды сақтаушы, білім мен мәдениеттің алтын діңгегі саналатын кітапханашыларға көрсетілген зор құрмет пен ризашылықтың көрінісі болды.

Багдагуль Аягановна КАЛИЕВА,
«Қалалық орталықтандырылған кітапхана жүйесі» КММ әдіскері.
Ақтөбе қаласы.

Ақ жол, жас қалам!

Өткен жылдың қазан айында, Республика күні қарсаңында, Ақтөбе облысының Шалқар қаласында даңқты Батыр Ідіріс Үргенішбаев атындағы мектепте кездесу кешім өткен болатын. Алтын ұядан түлеп ұшқаным 45 жыл толуы құрметіне мектеп ауласында көкөскін жас тал егіп, жеке кітапханамнан түрлі кітаптар мен газет-журналдарды тарту еттім. Сол жолы Айбек Тағыбергенұлы басқаратын мектеп ұжымы «тосын сыймен» таң қалдырды. Кездесуде мектепте «Гүлсамал» әдеби клубы құрылып, оған 20 оқушы мүшелікке қабылданды. Ауылдан жырақта жүрсем де, осы уақытқа дейін талапты балаларды журналистика мен поэзияға баулитын клубтың түрлі іс-шараларынан хабардар болып, қуанып отырдым...

Ал биылғы Республика күні клуб мүшелерінің «тырнақалды» шығармаларын алып, ерекше толқыдым. Әрі бүгінгі шәкірттің балауса қаламынан туындаған жауқазын ойды көп түземей, көпшілік назарына ұсынғанды жөн көрдім. Өйткені, «бұлақ көрсең, көзін аш» деген емес пе? Жас толқынның ертең-ақ Ұлттық руханиятымыздың бір кетігін тауып, кірпіші болып қаланатынына сенемін.

Ақжол, жас қалам! Сәт сапар!

Гүлсамал АЙМАХАНОВА,
ақын-журналист,
«Мәдениет саласының үздігі».
Ақтөбе қаласы.

Ел еркіндігінің символы

Жақында еліміздің ең маңызды да қастерлі мерекелерінің бірі — Республика күні аталып өтті. Бұл күн — Қазақстанның тәуелсіз ел болғанын, өз жолын таңдағанын еске салған ерекше күн болды.

«Республика» деген сөздің өзі — «Халық билігі» деген мағына береді. Яғни, «елдің тағдыры, болашағы — өз халқының қолында» деген сөз.

Өткенге көз салсақ, 1990 жылы 25 қазанда Қазақстан өз егемендігін жариялап, жаңа тарихы басталды. Сол кезден бастап халқымыз бірліктің, татулықтың және еңбекқорлықтың арқасында дамыған мемлекетке айналды.

Республика күні — өткенге тағзым етіп, болашаққа сеніммен қарауға шақыратын мереке. Бұл күн біздің жүрегімізде мақтаныш сезімін оятады.

Биылғы Республика күні де біздің ата-бабамыздың ерлігі мен еңбегін тағы бір еске салып, елге деген сүйіспеншілігімізді арттырды. Бұл мерекеде біздің қаламызда, мектебімізде де түрлі шаралар өтті. Балалар ән айтып, өлең оқыды.

Барлығының жүзінде қуаныш пен мақтаныш сезімі байқалды. Себебі, Республика күні — тәуелсіздіктің бастауы, ел еркіндігінің нышаны. Әр қазақтың жүрегінде мәңгі сақталатын ұлы мереке!

Бүгінгі ұрпақ — егемен елдің болашағы. Біз осы тәуелсіздікті сақтау үшін Отанымызды сүйіп, жақсы оқып, оның дамуына үлес қосуымыз қажет.

Аяулым Айболатқызы ЖҰБАЙ,
«Гүлсамал» клубының мүшесі,
І. Үргенішбаев атындағы мектептің
8 «Ә» сынып оқушысы.
Шалқар қаласы,
Ақтөбе облысы.

Тәуелсіздік

Тәуелсіздік — жайнап атқан жарық таң,
Азат елдің жүрегінде үміт бар.
Талай ерлер жанын қиып ел үшін,
Жеңіс үшін күрескен сан майданда.

Егемендік — ел арманы, мұратым,
Бейбіт күннің шуағындай тұрағым.
Азаттықтың туын биік көтеріп,
Жастар жалғар бабалардың ұранын.

Қорғаймын мен туған жердің елдігін,
Бас иемін, ұлықтаймын ерлігін.
Жадында оны сақтап мәңгі ұрпағы,
Мақтан етіп, дәріптейді өр рухын.

Желбірейді көк байрағым көгімде,
Көк түріктің рухы бар әр демімде.
Тәуелсіз ел — бұл менің мақтанышым,
Тарихымда жазылар жыр — елімде.

Кәусар Жасұланқызы СЕРІКОВА,
«Гүлсамал» клубының мүшесі,
І. Үргенішбаев атындағы мектептің
8 «Ә» сынып оқушысы.
Шалқар қаласы,
Ақтөбе облысы.

*Ақтөбе қаласының Қарғалы тұрғын үй алабындағы
№6 модельді кітапханада өткен кітапханашылар күніне
арналған «Сан ғасырдың құпиясын сақтаған» атты
мерекелік іс-шара көріністері*

Индекс 75489

